RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1934. Andra kammaren. Nr 41.

Fredagen den 1 juni.

Kl. 2 e. m.

§ 1.

Justerades protokollen för den 24, den 25 och den 26 sistlidna maj.

§ 2.

Herr statsrådet *Wigforss* avlämnade Kungl. Maj:ts proposition, nr 279, med förslag till förordning med särskilda bestämmelser om beskattning av realisationsvinst i samband med rekonstruktion av den s. k. Kreugerkoncernen, m. m.

Denna proposition bordlades.

§ 3.

Herr talmannen gav på begäran ordet till

Svar å interpellation.

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet **Wigforss,** som anförde: Med denna kammares tillstånd har herr Eriksson i Toftered till mig framställt följande spörsmål:

Har herr statsrådet för avsikt att vidtaga åtgärder i syfte att åstadkomma en förenkling i fråga om frälseräntornas utbetalning så att, om möjligt, bland annat de s. k. Trippska räntorna kunde utbetalas direkt av statsverket för undvikande av onödig omgång och extra kostnader?

I anledning härav får jag anföra följande:

De av interpellanten åsyftade räntorna äro till sin natur s. k. skattefrälseräntor. Dylika räntor, vilka uppkommit därigenom, att kronan till någon enskild överlåtit sin rätt till den från ett skattehemman utgående räntan, inlösas av statsverket efter anbud av frälseräntans ägare. Däremot har jordägaren, vilken har att utgiva räntan, icke initiativrätt till dylik inlösen. Räntegivaren erhåller emellertid av statsmedel ersättning för vad han visar sig hava erlagt till räntetagaren.

Ändringar i dessa bestämmelser ha vid upprepade tillfällen varit på tal, därvid samverkat såväl det allmännas intresse av räntornas avveckling som önskemålet att undanröja olägenheterna för de enskilda räntegivarna. Vad som ifrågasatts har i första hand varit att införa möjlighet till inlösen *mot räntetagarnas bestridande*, antingen så att initiativrätt skulle tillkomma även räntegivarna eller ock så att inlösen skulle företagas genom statsmyndigheternas försorg. Härjämte har förslag väckts — och det är detta som nu närmast åsyftas av interpellanten — att omgången med räntornas utbetalande och därpå följande ersättning av staten skulle undgås genom att räntetagaren berättigades att utfå räntornas belopp direkt av statsverket.

Senast vid 1932 års riksdag förelåg ett motionsvis framfört förslag i denna fråga, vari hemställdes om sådan ändring i gällande bestämmelser, att initia-

Svar å interpellation. (Forts.)
tivrätten till inlösen utsträcktes till räntegivaren. Sedan riksdagen beslutat en skrivelse till Kungl. Maj:t i motionens syfte anbefalldes kammarkollegium att avgiva yttrande och förslag i ämnet. I utlåtande den 27 oktober 1932 föreslog kollegiet med hänsyn till det statsfinansiella läget, att med åtgärder i anledning av riksdagens skrivelse måtte tills vidare anstå. Det förordades emellertid att frågan måtte ånyo upptagas, så snart förhållandena det medgåve, och kollegiet framlade ett preliminärt förslag, innefattande huvudgrunderna till en författning, som skulle innebära möjlighet till tvångsinlösen på initiativ av räntegivaren.

Den senast av riksdagen bestämda tiden, inom vilken anbud om inlösen av skattefrälseräntor skall ingivas, utgår med år 1935. Frågan om det nuvarande inlösningssystemets förlängning måste således upptagas till avgörande senast under nästkommande års riksdag. Härvid bör enligt min mening övervägas att taga det vid flera föregående tillfällen ifrågasatta steget att utvidga inlösningsmöjligheterna, så att inlösen skall kunna ske även mot räntetagarens bestridande. Statsfinansiella skäl synas mig icke böra hindra en sådan anordning, då denna ju endast skulle innebära att statsverket i stället för årliga ersättningar skulle utbetala motsvarande engångsbelopp.

Därest bestämmelser om tvångsinlösen av skattefrälseräntor komma till stånd, synes mig icke erforderligt att på lagstiftningsvägen generellt åstadkomma ändrade bestämmelser rörande betalningssättet i de fall då årliga ersättningar skola utgå. Vad särskilt angår de s. k. Trippska räntorna i Halland vill jag emellertid till sist meddela, att enligt vad jag inhämtat försök skola göras att nästa år på frivillighetens väg ernå en för räntegivarna bekvämare ordning i förevarande avseende än för närvarande tillämpas; jag vill dock också nämna, att möjligheterna härutinnan i detta särskilda fall väsentligen försvåras av att räntetagarnas rätt splittrats å en mångfald händer i utlandet.

Härpå yttrade

Herr **Eriksson** i Toftered: Herr talman! Jag ber att till herr statsrådet få framföra mitt tack för det svar, han nu lämnat på den av mig framställda interpellationen. Jag kan försäkra herr statsrådet, att de åtgärder, som kunna vidtagas i åsyftad riktning, vare sig det blir förslag om tvångsinlösen eller en förenkling av sättet att utbetala dessa räntor, komma att hälsas med den största tillfredsställelse av vederbörande räntegivare. Det har i dessa tider varit rätt besvärligt för vederbörande att dels förskottera räntorna och dels dessutom betala kommissionärsarvode på desamma. För övrigt bör ju när som helst tiden nu vara mogen för en rättelse i detta gamla missförhållande.

Vad särskilt de s. k. Trippska räntorna i Halland beträffar, upplystes jag av notarie Kjellman i länsstyrelsen, som är ombud för arvingarna, att han innehade en fullmakt från sina huvudmän att uppbära och utkvittera räntorna, och då bör det icke föreligga någon svårighet att ordna det på det sättet, att de utbetalas direkt i länsstyrelsen och räntegivaren därigenom befrias från skyldigheten att förskottera desamma. Jag hoppas även, att när åtgärder i ena eller andra hänseendet komma att vidtagas, dessa åtgärder komma att icke enbart begränsas till skattefrälseräntorna utan utsträckas till att omfatta hela linjen. Jag tänker härvid närmast på de i Halland och Bohuslän rätt talrikt förekommande s. k. landgille och smörränta, vilka besvära vederbörande jordbrukare.

Slutligen vill jag uttala den förhoppningen, att riksdagen så fort som möjligt och helst redan nästa år vidtager åtgärder för tvångsinlösen av räntorna, helst som jag i likhet med herr statsrådet anser, att statsfinansiella skäl icke kunna utgör något hinder härför.

§ 4.

Efter att ånyo hava erhållit ordet anförde

Svar å interpellation.

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet **Wigforss:** Med denna kammares tillstånd har herr Jacobsson till mig framställt följande spörsmål:

När kan förslag i anledning av den beslutade utredningen rörande frågan om ändrade grunder för familjeavdrag vid taxering för kommunal inkomstskatt samt statlig inkomst- och förmögenhetsskatt förväntas?

Den av interpellanten avsedda utredningen begärdes av 1931 års riksdag. Av bevillningsutskottets motivering framgår att riksdagen närmast åsyftade en höjning vid såväl den statliga som den kommunala beskattningen av de familjeavdrag, som enligt 1928 års lagstiftning må åtnjutas för hustru och barn under 16 år med vissa för varje ortsgrupp bestämda belopp. Dessutom borde enligt utskottet vid utredningen uppmärksamhet ägnas åt frågan om ändrade grunder för äkta makars beskattning; som bekant beskattas äkta makar, som leva tillsammans, enligt gällande bestämmelser såsom en enhet, vilket medför mindre skattefria avdrag och hårdare verkningar av de progressiva skatterna, än om makarna beskattats var för sig.

Den 19 juni 1931 anbefallde Kungl. Maj:t kommunalskatteberedningen att verkställa den av riksdagen begärda utredningen. I samband med beslut, att de åt kommunalskatteberedningen anförtrodda utredningarna skulle vila, uppdrog Kungl. Maj:t den 28 oktober 1932 den fortsatta utredningen av bl. a. denna fråga åt en sakkunnig, kammarrättsrådet Kuylenstierna, vilken tidigare förordnats att inom finansdepartementet biträda vid handläggning av vissa frågor på beskattningsväsendets område.

Nämnda sakkunnige har emellertid varit upptagen av olika utredningar rörande särskilt aktuella beskattnings- och därmed sammanhängande frågor för finansdepartementets och olika riksdagsutskotts räkning och har därför, enligt vad som meddelats mig, ej haft tillfälle att ägna annat än förberedande uppmärksamhet åt ifrågavarande utredningsuppdrag. Vissa statistiska undersökningar, vilkas önskvärdhet antyddes av bevillningsutskottet, ha dock nyligen igångsatts.

För egen del underkänner jag icke den föreliggande frågans stora betydelse, särskilt ur social synpunkt, och vill ej bestrida, att det kan finnas fog för anmärkningar mot den gällande ordningen. På grund av dessa bestämmelsers centrala plats i vårt skattesystem är dock en ändring häri en mycket genomgripande åtgärd, som förutsätter en mera allmän prövning av skattesystemet. Det är självfallet min avsikt, att de påbörjade undersökningarna skola fortsättas, men något bestämt svar på frågan, när förslag i ämnet kunna väntas, är jag icke i stånd att lämna.

Vidare yttrade:

Herr **Jacobsson:** Herr talman! Jag ber att få tacka herr statsrådet och chefen för finansdepartementet för den uppmärksamhet, som ägnats min interpellation. Tyvärr kan jag icke tacka för svar å densamma, då ju det av herr statsrådet lämnade meddelandet allenast innebär en upplysning om att svar å min fråga icke kan givas.

Anledningen till att den av mig efterlysta utredningen ännu icke påbörjats, om man frånser, att vissa statistiska undersökningar ha igångsatts, uppgav herr statsrådet vara den, att den sakkunnige, åt vilken utredningen år 1932 uppdrogs, efter att i över ett års tid vilat i kommunalskatteberedningen, icke

Svar å interpellation. (Forts.)
haft tid att syssla med saken, enär han varit upptagen av andra utredningsarbeten för finansdepartementets och för olika riksdagsutskotts räkning. Jag har ingen anledning att betvivla, att de utredningar, varmed han sålunda varit sysselsatt, ha varit av den art, att de kräva en sådan sakkunskap, som denne man förfogar över, men jag måste starkt ifrågasätta, huruvida en så viktig och betydelsefull utredning som den av mig efterlysta bort eftersättas andra och senare uppkomna utredningsbehov. För så vitt icke all inom vårt land tillgänglig sakkunskap på detta område har konsumerats av herr statsrådet, borde det väl ha kunnat undvikas att lasta mera utredningsarbete på en enda person, än denne inom överskådlig tid kan beräknas kunna utföra.

Jag konstaterar emellertid med tillfredsställelse, att denna fråga nu tydligen har framdragits ur dammet, och i förhoppning om att jag har herr statsrådets öra, vill jag rikta en hemställan till herr statsrådet icke allenast att låta de igångsatta undersökningarna fortsätta utan också, att herr statsrådet måtte sätta fart på hela denna angelägna och betydelsefulla utredning.

Herr **Lindman:** Herr talman!. I egenskap av motionär i den föreliggande frågan, när den på sin tid fördes fram här i kammaren och föranledde en skrivelse till Kungl. Maj:t, skall jag endast be att få understryka vad interpellanten här har framhållit. Jag skall icke upprepa redogörelsen för den behandling, som frågan erhållit med ett som vi hört mycket otillfredsställande resultat, nämligen så till vida att frågan ägnats endast en förberedande uppmärksamhet utan att något egentligt blivit åtgjort i själva saken. Det är verkligen ett mycket magert resultat, när man tre år efter det riksdagen skrev i frågan icke kunnat komma längre.

Av sista delen av herr statsrådets svar kunde jag icke heller finna annat än att herr statsrådet själv icke förefaller att vara så värst entusiastisk för själva saken, även om herr statsrådet hyste visst intresse för den. Herr statsrådet underkände visserligen icke frågans stora betydelse, särskilt ur social synpunkt, och bestred icke heller, att det kunde finnas fog för en ändring av nu gällande ordning, men det var dock tydligt, att herr statsrådets anförande icke vittnade om någon egentlig entusiasm. Det var med andra ord icke någon hjärteangelägenhet för herr statsrådet att få fram den.

Vad jag emellertid ville komma till, herr talman, är, att jag vill understryka att en ändring av familjebeskattningen, vilket naturligtvis är en ingripande åtgärd, som förutsätter en ingående prövning och undersökning, likväl, om man ser till själva saken, är ytterst angelägen. Det vore därför synnerligen önskvärt, om herr statsrådet kunde ordna det så, att denna utredning kunde bedrivas i något raskare tempo än vad hittills skett under de tre år, som gått. Jag har endast, herr talman, velat understryka detta.

Herr **Hage:** Herr talman! Jag har endast begärt ordet för att uttrycka den förmodan, att det intresse, som tagit sig uttryck i denna interpellation, evad det gäller att åstadkomma större avdrag för gifta personer, som bägge ha inkomst, knappast kan vara så synnerligen starkt. Ty om två personer äro gifta och bägge två ha inkomster, kan man då verkligen säga, att det är ett stort intresse att dessa personer, som på detta sätt inom en familj ha samlat två inkomster, skola erhålla stora avdrag vid beskattningen framför alla andra? Jag måste härpå svara: nej. Ty, skall man sätta upp olika intressespörsmål på skattelagstiftningens område i följd med hänsyn till deras önskvärdhet, måste jag säga, att när en man försörjer en hustru, som icke har egna inkomster, och dessutom har många barn, är det ofantligt mycket viktigare att få till stånd stora skatteavdrag för *den* familjen än att få till stånd

Svar å interpellation. (Forts.)

en ändring på den nu förevarande punkten. Jag vågar alltså rent ut säga, att den ändring, som interpellanten här påtalat, ligger i angelägenhetsgrad långt, långt tillbaka jämfört med intresset av att få stora skatteavdrag för stora familjer, där det endast finns en familjeförsörjare i familjen.

Häruti instämde herr *Nyblom.*

Herr **Jacobsson:** Herr talman! Jag är givetvis tacksam mot herr Hage, att han så till den grad tillmötesgår min önskan om en utredning, vars tyngdpunkt ju till stor del ligger just på det av honom förordade området, att han är beredd att redan nu upptaga diskussion i frågan här i kammaren. Det torde emellertid knappast vara lämpligt, att vi nu ge oss in på den saken, utan vi få väl låta utredningen stanna utanför riksdagen.

§ 5.

Föredrogs och lades till handlingarna konstitutionsutskottets memorial, nr 22, med föranledande av kamrarnas skiljaktiga beslut beträffande utskottets utlåtande nr 19 i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till ändrad lydelse av §§ 37 och 46 riksdagsordningen.

§ 6.

Härefter föredrogos, men bordlades åter statsutskottets utlåtanden och memorial nr 128—142, bevillningsutskottets betänkande nr 56, bankoutskottets utlåtanden nr 60—73, andra lagutskottets utlåtanden nr 44 och 45 samt jordbruksutskottets utlåtanden nr 93—95.

§ 7.

Ang. handel med farmacevtiska specialiteter m. m.

Till avgörande företogs första lagutskottets utlåtande, nr 64, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till kungörelse angående handel med farmacevtiska specialiteter m. m. ävensom en i ämnet väckt motion.

Genom en den 23 februari 1934 dagtecknad proposition, nr 162, hade Kungl. Maj:t under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för nämnda dag dels förklarat sig vilja inhämta riksdagens yttrande över ett vid propositionen fogat förslag till kungörelse angående handel med farmacevtiska specialiteter, dels ock föreslagit riksdagen att anvisa visst anslag till statens farmacevtiska laboratorium.

Propositionen hade hänvisats till lagutskott och behandlats av första lagutskottet i vad därigenom begärts riksdagens yttrande över förenämnda förslag till kungörelse.

I samband härmed hade utskottet förehaft den i anledning av propositionen inom andra kammaren väckta motionen nr 551 av herr *Bengtsson* i Kullen, vari föreslagits, att ifrågavarande förslag till kungörelse angående handel med farmacevtiska specialiteter, med hänsyn till dess nära samband med den förestående revideringen av 1913 års apoteksvarustadga, måtte för närvarande avslås eller att — i händelse denna hemställan icke bifölles — riksdagen måtte besluta att kungörelsen i ämnet skulle i huvudsak erhålla den lydelse, som i motionen angivits.

Ang. handel med farmacevtiska specialiteter m. m. (Forts.)

Utskottet hemställde,

A) att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anmäla, att vid den granskning, som riksdagen företagit av det vid ifrågavarande proposition fogade förslaget till kungörelse angående handel med farmacevtiska specialiteter, riksdagen icke funnit skäl göra andra erinringar än utskottet i förevarande utlåtande upptagit; samt

B) att den i ämnet väckta motionen måtte anses besvarad genom utskottets hemställan under A).

Sedan utskottets hemställan föredragits, anförde:

Herr **Pehrsson** i Göteborg: Herr talman! Det är med åtskillig tvekan, som jag har tagit del av detta utskottsutlåtande. Jag förstår innerligt väl, att det ju ligger en synnerligen lojal önskan bakom kungörelseförslaget att skydda allmänheten för humbugsmediciner och för onödigt och allt för dyrbart medicinerande som följd av en hänsynslös reklam, men jag tror, att man också måste lägga andra synpunkter på denna fråga än dels denna och dels önskvärdheten av att skydda vår apotekarkår och den inhemska tillverkningen av mediciner.

Det är särskilt en punkt i det föreliggande förslaget, på vilken jag vill fästa uppmärksamheten. Det hade varit synnerligen lyckligt, om herr statsrådet, som framlagt denna proposition, hade varit närvarande för att kunna ge en förklaring, som varken propositionen eller utskottet ger, på vad som är den verkliga meningen i ett av de mest betydelsefulla styckena. Jag hänvisar till 2 § tredje stycket, där det heter på följande sätt:

»Utan hinder av vad i första stycket är stadgat, äger styrelsen medgiva försäljning av sådan icke registrerad specialitet, som till sin verkan skall prövas av viss läkare, veterinär eller tandläkare eller varav viss person visas vara i behov med hänsyn till sitt hälsotillstånd.»

Det finns icke ett enda ord vare sig i den kungl. propositionen eller i utskottets utlåtande, som ger vid handen vad denna mycket vagt formulerade paragraf verkligen innebär. Jag skall därför också be att få göra en framställning till utskottets ärade vice ordförande — då, som jag nyss nämnde, herr statsrådet icke är närvarande — att få veta vad detta betyder.

Jag skall för att belysa saken ta ett fall, som icke alls är fingerat utan som berört mig personligen, och gällde en farmacevtisk specialitet som ännu var så gott som okänd i riket, varför jag mycket väl kan sätta mig in uti, hur det skulle kunna te sig med denna nya stadga. Vi ha till exempel en läkare, som står i mycket livlig kontakt med läkarvetenskapens utveckling i andra land och även i andra land än Tyskland, med vilket land vi ju ha — eller haft — våra främsta förbindelser på detta område. Han får medicinalstyrelsens medgivande att för experiment och prövning införskaffa ett visst medel, som han funnit omtalat i den läkarvetenskapliga litteraturen och som där fått gott vitsord. Han prövar detta medel och det befinnes motsvara förväntningarna. Men hur skall det sedan gå? Ja, det kan ju då vara en viss person, som behöver det, som det heter, med hänsyn till sitt hälsotillstånd. Skall då denne person med stöd av läkares utlåtande söka tillåtelse att få inköpa eller rent av införa i riket detta medel för varje gång han behöver det eller skall möjligen läkaren få begära införseltillstånd för viss persons räkning? Låt oss säga, att det är 50 »vissa» personer i denne läkares klientel, som behöva läkemedlet i fråga därför att det prövats för dem vara av synnerlig betydelse med hänsyn till deras hälsotillstånd? Skola alla 50 hos medicinalstyrelsen söka sådant

Ang. handel med farmacevtiska specialiteter m. m. (Forts.)

tillstånd — och detta rent av för varje gång de behöva förnya inköpet av samma farmacevtiska specialitet? Ja, så kan man tolka paragrafen, och så, mina herrar, har jag hört den *tolkas både av läkare och av apotekare.* Det måste ju medföra en känsla av trakasseri. Man måste taga hänsyn även till läkarens under ansvar gjorda ordination och erfarenhet av ett läkemedels betydelse, och man måste också taga hänsyn till de sjuka, som skola använda detta läkemedel. Hur skall läkaren gå till väga? Jag frågar det om igen. Han kan icke få läkemedlet inregistrerat, ty registreringen skall sökas av fabrikanten eller av hans ombud i riket. Läkaren kan således icke få söka den. Man finge väl inrätta en särskild byrå, misstänker jag, i medicinalstyrelsen för att hinna med alla dessa ansökningar.

Det är nämligen långt ifrån visst, att en registrering alltid kommer att sökas. Fabrikanten kanske säger, att han icke vill inregistrera fabrikatet, därför att han i så fall måste uppge dess sammansättning m. m., vilket är hans fabrikationshemlighet. Med registreringen följa ju också allehanda bestämmelser om att man skall stå under kontroll, om att specialitetens beredningsform skall uppges, om hur reklamen skall skötas, om årliga avgifter o. s. v. Allt detta gör, att man kan vara ganska säker på att fabrikanter av betydelsefulla läkemedel komma att säga: Vi låta icke registrera detta läkemedel. Vi finna oss icke i dessa förhållanden. Under alla omständigheter tager det avsevärd tid att få inregistreringen slutförd.

Är det så, att bestämmelsen skall tolkas på det sätt, jag angivit, kommer jag för min del utan någon som helst tvekan, att följa dem, som yrka avslag. Skulle här ges en auktoritativ tolkning av denna paragrafs fullkomligt oförståeliga formulering — det är hårt sagt, men det kan icke hjälpas, ty jag har mött de mest motsatta tolkningar av den — som skulle visa, att paragrafen kan tolkas på det sätt, som jag här har sagt, ja, då må hela lagen hellre falla. Jag ber sålunda att få en fullt autentisk förklaring om hur 2 § 3 stycket skall tolkas. Skulle den förklaringen lyda så, att när en läkare finner ett dylikt medicinskt preparat vara av betydelse för den allmänna sjukvården, så må medicinalstyrelsen medge detsammas försäljning på läkares begäran och på hans ansvar utan upprepade ansökningar och även utan inregistrering, då må det ju kunna gå, om också även då med tvekan, ty i så fall måste man ju fråga sig, om det icke ligger ett hot mot läkares fria utövning av sitt kall däruti att medicinalstyrelsen blir ett slags Vatikanens curia, som har möjlighet att på sin index uppföra sådana läkemedel, som den kanske står främmande för, trots att de kunna vara mycket betydelsefulla. De sjuka ha också berättigade anspråk att i tid få den hjälp som kan erbjudas.

Jag har sålunda, herr talman, icke något yrkande för tillfället utan har endast velat få den av mig gjorda frågan besvarad.

Herr **Bengtsson** i Kullen: Herr talman! Första lagutskottet, för vars ingående behandling av min motion jag hembär mitt tack, går in för att med vissa erinringar tillstyrka riksdagens godtagande av den här ifrågavarande propositionen nr 162. Efter all den debatt och alla de remissyttranden, som förevarit, utmynnande i bestämda krav på förslagets lösning i samband med den förestående nya apoteksvarustadgan, förefaller utskottets utlåtande emellertid vara något främmande för verkligheten. Här gäller det ju icke någon politisk fråga, som behöver godtagas i regeringens tecken, utan en allmänt praktisk angelägenhet. Apotekssakkunniga ha själva vidgått i sitt betänkande, att vi redan ha samtliga de lagbestämmelser, vilka ifrågavarande kungörelse upptager, men att medicinalstyrelsen ej gittat använda den. Man må ha rätt att fråga, vad lagar äro till för, om ej åtal skola anställas, då det

Ang. handel med farmacevtiska specialiteter m. m. (Forts.)

brytes mot dem. Ej torde rätta utvecklingen vara, att man kastar upp en ny förordning med samma lagbestämmelser som redan existerande lag.

I Norge infördes från 1930 en specialitetsförordning, vilken alldeles särskilt åberopas av apotekssakkunniga. Enligt uppgift har man till mars i år hunnit kontrollera endast 589 preparat av Norges 2,200. Man får väl antaga, att arbetstakten ej är större i Sverige än i Norge. Även av detta skäl förefaller brådskan med det svenska förslaget anmärkningsvärd, enär kommerskollegium m. fl. bestämt avstyrkt detsamma med hänvisning till den pågående revideringen av apoteksvarustadgan. På grund av riksdagens skrivelse 1907 tillsattes en apotekskommitté 1912. De nuvarande apotekssakkunniga, tillsatta 1931, äro arvtagare och ha inträtt i denna nu *22-åriga* kommittétillvaro. Är det då icke på tiden, att riksdagen får uttömmande svar på sin skrivelse i stället för att belamras med en detaljfråga, som tillhör redan förefintlig och pågående lagstiftning?

Nu för ett år sedan uppgav socialministern i denna kammare, att apotekssakkunnigas arbete skulle vara slutfört i början på detta år. I detta deras arbete ingår icke blott revidering av apoteksvarustadgan utan även förslag angående *sänkning av apoteksprisen*. Föreliggande kungörelse beröres av *båda* dessa uppdrag men har trots detta utryckts ur apotekssakkunnigas arbete. Man får likväl anse, att apotekssakkunnigas arbete nu är så gott som slutbehandlat med stöd av socialministerns berörda uppgift förra året. Därav följer, att riksdagen inom kort har att taga ställning till ny apoteksvarustadga. Alla skäl i världen tala för att i denna böra ingå behöriga önskemål angående handeln med farmacevtiska specialiteter. Varför skola vi också i all rimlighets namn få två författningar här: den ena — och huvudförfattningen — *apoteksvarustadgan* rörande handeln med samtliga apoteksvaror och den andra rörande handeln med endast vissa apoteksvaror, *de originalförpackade?* Nog talar eftertanken för att det hela kan lämpligt och klokt avvägas i en *enda* författning.

Jag skall icke ingå i detalj på samtliga de bemötanden, första lagutskottet gjort gentemot min motion. Det kan ju räcka med ett par. Utskottets egna erinringar jämte propositionens beskärningar av apotekssakkunnigas ursprungliga förslag giva dock vid handen, att lagförslaget icke vore oantastligt. Brist på klarhet i en förordning är en ofta förekommande svaghet och lämnar plats för rättstvister, ett skådespel, vilket är föga uppbyggligt. Genom tillämpning av oklara lagbestämmelser ökas också rättsosäkerheten, och apotekslagar bör man väl alldeles särskilt skriva så, att folk begriper dem.

Utskottet har trots påpekanden i pressen alldeles utan kontroll svalt propositionens siffra å sidan 8 angående apotekens försäljning 1932 av specialiteter. Denna apoteksförsäljning torde ha uppgått till c:a 18 miljoner kronor i stället för uppgivna 12 miljoner kronor, varav apoteken bekommit i »skälig handelsvinst» c:a 9 miljoner kronor.

Och så till utskottets bemötanden. I motionens förslag till § 4, moment 2:2 och 3 föreslogs, att varumärke obligatoriskt skulle införas, varför utskottets invändning under § 1 torde förfalla. Min specialmotivering till förändring av § 5, moment 1:3 torde vara fullt berättigad, under det att momentets kvarstående verkar parodi, vilket även professor Backman i Uppsala med flera understrukit. »Detta är icke ärligt», säger professor Backman på tal rörande denna punkts nuvarande formulering.

Ett recept består, som bekant, av följande delar: överskrift, förordning, efterskrift och signatur. Vid komponerandet av ett läkemedel kan man genom särskild beredningsform i »förordningen» ernå en för läkemedlet betecknande egenskap, medan man i efterskriften endast anger den allmänt brukliga bered-

Ang. handel med farmaceutiska specialiteter m. m. (Forts.)

ningsformen: piller, tabletter, salva, extrakt o. s. v. För att skydda fabrikationshemligheten, vilken ofta hänför sig till den där särskilda beredningsformen, tillät jag mig föreslå, att propositionens förslag i § 4, moment 1: 4 rörande uppgift på specialitetens beredningsformer — således i pluralis — utbyttes mot: allmänna beredningsform. Därvid skulle skydd i görligaste mån också lämnas för säreget framställningssätt och i full överensstämmelse med gällande svensk lagstiftning. Utskottet synes alldeles ha blivit fört på avvägar vid sitt bemötande av detta mitt förslag.

När apopteksvarustadgan genomfördes 1913, hälsades med allmän tillfredsställelse, att man fått in bestämmelser om prissättning av apoteksvaror. Det var § 11 i stadgan. Den paragrafen har ansetts vara av största betydelse för att råda bot mot *allmänhetens uppskörtande*. Apotekssakkunniga kunde icke heller helt gå förbi denna paragraf i sitt för två år sedan avgivna betänkande utan säga därstädes å sidan 55: »Kontrollen får här taga sikte på bland annat prisets överensstämmande med apoteksvarustadgans föreskrifter.»

I motionen framhölls också alldeles särskilt vikten för allmänheten av att apoteksvarustadgans § 11 uttryckligen fastställdes som *rättesnöre för prisbildningen*. Prissättningen av specialiteter önskar ändock utskottet skall bliva beroende enbart av medicinalstyrelsens bedömande. Detta är det mest uppseendeväckande i utskottets utlåtande. Härigenom skulle § 11 i gällande apoteksvarustadga sättas ur kraft beträffande just dessa apoteksvaror. Hur går det då med den »lagliga kontrollen» av prissättningen, vilken socialministern anger som en av huvudanledningarna till sitt förslag? Upprives här apoteksvarustadgans normerande prisbestämmelser genom att överlåta prissättningen av specialiteterna åt medicinalstyrelsen utan att ha några restriktiva bestämmelser i apoteksvarustadgan som hämsko, må man säga, att apotekssakkunniga, vilka egentligen skulle vara en »*prissänkningskommittén*», här gjort en framstöt, som vid godtagande skulle vrida utvecklingen tillbaka. Det vore just icke något lysande resultat av de apotekssakkunnigas lösryckta del av deras huvudarbete. Här bör väl icke släppas fram godtycket vid prissättningen. § 11 i apoteksvarustadgan är den hävarm, kring vilken hela läkemedelshandeln i alla tider bör röra sig, såvida icke allmänhetens berättigade intressen skola åsidosättas.

Trots att riksdagens egna revisorer i sin ämbetsberättelse 1930 på sidan 36 säga, att »det kan icke förnekas, att det måste ligga i apotekarnas intresse ju högre inköpspris en vara betingar — detta i motsats till förhållandena på den fria varumarknaden», går utskottet alldeles förbi § 4, moment 1: 6.

Här vill vederbörande ha in en bestämmelse, där specialitetens pris skall uppgivas vid försäljning till apotek. Därmed menas, att apoteken i första hand skola kunna beräkna sin »skäliga handelsvinst» — uppgående till 80 procent å det med 10 procent förhöjda inköpspriset, tillagt med förekommande tullavgift.

Tydligen föreligger ju här, vilket jag påpekat i specialmotiveringen till min motion, en lucka i bestämmelserna, av vilken nu apotekssakkunniga fortfarande vilja begagna sig utan invändning från utskottets sida.

På grund av vad jag i min motion och här anfört och med stöd av kommerskollegii m. fl. bestämda yrkande, anser jag, att det varit lyckligast för den stora allmänheten, att Kungl. Maj:ts proposition nr 162 nu avslagits och behandlats i samband med regleringen av apoteksvarustadgan. Men då jag, herr talman, bedrövligt nog har ringa utsikter att vinna bifall till detta yrkande, ber jag i stället att få yrka, att riksdagen måtte bifalla första lagutskottets hemställan med den ändringen, att prissättningen av farmaceutiska specialiteter bör ske enligt § 11 i apoteksvarustadgan.

Ang. handel med farmaceutiska specialiteter m. m. (Forts.)

Herr **Björck** i Kristianstad: Herr talman! Jag skall först be att få göra en liten erinran mot själva uppställningen av utlåtandet. När jag studerade lagtexten här och såg, att det fanns en lagtext på den vänstra sidan och en på den högra, så inbillade jag mig, att det var som vanligt, att på den ena sidan hade man Kungl. Maj:ts formulering och på den andra utskottets. Från denna utgångspunkt studerade jag och jämförde lagtexterna, men när jag kom fram till utskottets kommentar, fann jag, att det var en mycket dålig överensstämmelse mellan texten och kommentarerna. Jag upptäckte då, att på den högra sidan stod ingalunda utskottets lagtext utan motionärens, d. v. s. herr Bengtssons i Kullen lagtext. Jag får säga, att jag blev ganska förvånad. Jag missunnar icke herr Bengtsson i Kullen den utomordentliga ära, som vederfarits honom, genom att han i ett utskottsbetänkande fått framstå som Kungl. Maj:ts vederlike, men jag tror icke, att detta bör uppmuntra till efterföljd. Ty om man gör det tankeexperimentet, att vi varit några stycken i kammaren, som varit lika skickliga som herr Bengtsson i Kullen att skriva lagtext, hade vi icke kunnat få in alla lagtexterna, utan då hade nog ingen kommit in. Jag tycker, herr talman, att denna uppställning är något egendomlig.

När man skall inlåta sig på själva sakfrågan, vill jag, herr talman, erkänna, att jag gör det icke utan tvekan, därför att denna lagstiftning om apoteksspecialiteter är i allra högsta grad en specialitetslagstiftning, som rör ett rent speciellt område, där man för att kunna behärska och bedöma bör vara fullt sakkunnig, alltså vara fackman på området i fråga. Jag kan förstå, att flera av kammarens ledamöter icke ägna en fråga som denna något större intresse, men jag hemställer, att de ville göra det. Jag tror, att om man tar del av den kritik, som kommit fram mot Kungl. Maj:ts förslag, så skall man från allmänhetens egna synpunkter och från de synpunkter, som vi här i kammaren böra anlägga på en sådan fråga, bli ganska betänksam mot det lagförslag, som här föreligger.

Kritiken har kommit från olika håll, bland annat från de industrier, som tillverka sådana specialiteter. Det kan då tänkas, att man invänder, att de äro parter i saken, men jag vill då framhålla, att det finnes många av dessa industrier, som stå på ett mycket högt plan och bedriva sin verksamhet på ett sådant sätt, att om alla bedreve den på samma sätt, skulle en sådan kontroll som denna icke vara behövlig. Jag vill också erinra om att dessa industrier ingalunda bestrida, att det föreligger ett behov av en kontroll. Men de anse, att den form för kontroll, som här valts, icke är lämplig, att den är onödigt omfattande och betungande. Man anser, att man tillgripit större våld än nöden krävt, att man inlåtit sig på något, som kan betecknas som byråkratisering och monopolisering, vilket icke kan vara ägnat att främja den enskilda företagsamheten.

Jag är förvånad över första lagutskottet, därför att jag erinrar mig, att när vi i kammaren behandlade ett annat ärende, nämligen den legala hantverkskompetensen, då visade första lagutskottet och särskilt dess högt värderade vice ordförande sig vara ytterligt finkänsliga mot alla former av monopoltendenser. Jag är ledsen, att han tappat bort finkänsligheten i detta fall, ty hade han bevarat denna finkänslighet, hade utskottsutlåtandet kanske fått en annan form. Jag måste för min del anse, att de monopoltendenser, som nu föreligga, äro mycket betänkligare än de, som framträdde i den andra av mig åsyftade frågan.

Jag skall icke hålla mig till den kritik, som framförts från den intresserade parten, utan till den kritik, som framförts av en fackman, den redan av herr Bengtsson i Kullen omnämnde professor Louis Backman. Den kritik,

Ang. handel med farmaceutiska specialiteter m. m. (Forts.)

som han framfört, är så vägande, att om man tar del av densamma, måste man förstå, att det föreligger ett behov av en överarbetning av detta förslag. Det erkänner i själva verket också utskottet, därför att utskottet gör erinringar på många viktiga punkter.

Professor Backman vänder sig väsentligen mot tre punkter i förslaget. Den första gäller kontrollens omfattning. Han påvisar, att man här utelämnat all homöopatisk medicin och att det är just på detta område, som humbugsmedicinen förekommer. Han säger i sin artikel bl. a.: »I sitt nuvarande skick är lagförslaget omöjligt, ty det medgiver, att en synnerligen stor och omfattande, ekonomiskt för många parter lukrativ specialitetsindustri av läkarekåren sedan gammalt såsom uppenbar humbugsrörelse bekämpad likväl får undantagas från all slags kontroll från statens sida.» Man blir genast betänksam, när man ser, att ett så avsevärt område icke faller under lagen och just det område, där kontrollen verkligen skulle vara behövlig. Jag erkänner, att på denna punkt har utskottet givit professor Backman rätt, men utskottet har icke vågat sig på att föra in hela detta område under kontrollen utan endast velat skapa möjlighet till kontroll över dessa läkemedelsspecialiteter.

Den andra punkt, som professor Backman vänder sig emot, är § 6, där det gäller, att medicinalstyrelsen skulle få makt att förhindra, att här i landet finge försäljas fabriksmässigt tillverkade specialiteter, vilka till sin sammansättning helt eller huvudsakligen överensstämma med läkemedel, upptagna i gällande farmakopé eller i samling av läkemedelsformler, vilka av medicinalstyrelsen godkänts. Professor Backman säger, att »i själva verket är denna bestämmelse grotesk». Han pekar på, huruledes det varit en strävan att förbilliga läkemedel, och fortsätter: »Den utomordentliga utveckling, som medicinen under de sista årtiondena uppvisar, den är ingalunda apotekens förtjänst, långt mindre medicinalstyrelsens. Här hava forskningsanstalter och läkemedelsfabriker varit verksamma. Apoteksmedicinen är till sin natur benhårt konservativ och måste nog i huvudsak vara det, den är dessutom avogt inställd mot all medicin, som ej ex tempore tillverkas å apoteken, emedan denna senare skänker den största ekonomiska förtjänsten.» Han fortsätter vidare: »Det mest intressanta och betydelsefulla ligger emellertid däruti, att det just är de olika läkemedelsfirmornas inbördes konkurrens på marknaden, som frampressat ett alltjämt pågående förbilligande av medicinen, vilket t. o. m. ej så sällan varit av fullkomligt revolutionerande natur.» Slutligen säger han: »Denna konkurrens mellan apotek och läkemedelsfabriker och mellan dessa sistnämnda inbördes är för allmänhetens del, ja, även för terapiens så betydelsefull och ekonomiskt viktig, att densamma på inga villkor får snöpas genom detta till alla delar ovisa förslag.» Det förefaller mig vara ett ganska skarpt omdöme fällt av en fackman, och utskottet har här ingalunda varit alldeles okänsligt utan givit professor Backman rätt, i det att det uttalat: »Genom stadgandet torde emellertid en fabriksmässig tillverkning av specialiteter av förevarande slag komma att förhindras. En sådan verkan synes dock icke önskvärd; åtminstone beträffande priset lärer den fabriksmässiga tillverkningen kunna bereda fördelar.»

Den tredje punkten, som professor Backman vänder sig emot, gäller § 5. Där finns en bestämmelse, att kungl. medicinalstyrelsen skall pröva, huruvida specialiteten är ägnad att förebygga, lindra eller bota sjukdom eller sjukdomssymtom hos människor eller djur. Han säger, att denna bestämmelse är ägnad att väcka löje, och han tillägger: »Detta är icke ärligt. Ty en sådan prövning förutsätter en ytterst långvarig, ofta förnyad kritisk omprövning, omöjlig att genomföra vid något enstaka sjukhus eller hos någon enskild läkare.» Vidare framhåller han, att det hela verkar föga genomtänkt.

Ang. handel med farmacevtiska specialiteter m. m. (Forts.)

Jag vet icke, om det är liknande bestämmelser, som kunna ha givit anledning till det förhållande, som herr Bengtsson i Kullen redan påpekat, nämligen att i Norge, där man har en sådan lagstiftning, vilken sannolikt tjänat som mönster för det svenska förslaget, där har, som herr Bengtsson i Kullen framhöll, förordningen trätt i kraft den 20 september 1929 men enligt en rapport i april i år skulle det icke ha inregistrerats mer än 589 farmacevtiska specialiteter av cirka 2,000 förekommande. Det tyder på, att denna form av kontroll icke är särdeles verkningsfull.

Jag kommer nu till en anmärkning, som för mig är av särskild betydelse och som jag anser vara av mycket allvarlig innebörd. Den gäller också § 5. I § 5 stadgas, att vid prövning av ansökan skall medicinalstyrelsen särskilt taga hänsyn till huruvida den reklam, som föreslagits för specialiteten, är lämplig. Här säges ingenting om hur beskaffad reklamen skall vara, men det förhåller sig nu så, att man kan säga, att praktiskt taget all reklam förekommer i tryckt skrift. Då får man naturligtvis att göra med tryckfrihetsförordningen. Det kan man näppeligen komma ifrån. Apotekssakkunniga ha snuddat vid den frågan, men den beröres icke alls i den kungl. propositionen, och utskottet har heller icke berört den. Såvitt jag ser, kommer denna bestämmelse i klar och uppenbar strid med bestämmelsen i andra momentet av § 1 tryckfrihetsförordningen, där det heter: »Någon tryckningen föregående granskning av skrift, eller något förbud emot tryckning därav, skall ej äga rum. Ej skall någon skrift kunna, före dess utgivande, boktryckare, utgivare eller författare avfordras, ej heller något för tryckningen eller utgivningen hinderligt inseende över boktryckerier, eller författare och utgivare, vara tillåtet.» Det är alldeles uppenbart, att häremot strider denna bestämmelse, som säger, att de tryckta skrifter, som dessa tillverkare av apotekssspecialiteter vilja utsända, skola först underkastas medicinalstyrelsens granskning, innan dessa apotekssspecialiteter kunna bli inregistrerade. Jag anser, att det är en utomordentligt viktig och betydelsefull princip. Det gäller en av de allra viktigaste betingelserna för tryckfriheten. Detta är mycket allvarligt, ty om man på en sådan punkt säger A, så kommer det sedan krav på att man skall säga B, och då kan man icke så noga bedöma, var det kommer att sluta. Under alla förhållanden vill jag säga, att om denna bestämmelse skall genomföras, bör man först ändra tyckfrihetsförordningen. Det är icke lämpligt att gå in på några genvägar här. Vill man införa bestämmelse om denna reklamcensur, skall man ändra grundlagen, så att bestämmelsen i kungörelsen blir överensstämmande med grundlagen. Men då drar det en avsevärd tid, innan den föreslagna bestämmelsen kommer att tillämpas. Jag vädjar till herrarna på regeringsbänken, att de ville beakta den saken i detta sammanhang. Såvitt jag ser, har jag icke någon av mina gamla kolleger på regeringsbänken just nu, men jag vill be de närvarande statsråden att överbringa en hälsning till dem att värna tryckfriheten på en punkt, som enligt min mening är av principiellt mycket stor betydelse. Jag vet visserligen, att apotekssakkunniga berört denna fråga och funnit bestämmelsen vara i överensstämmelse med lagen om illojal konkurrens, men fallen äro icke kongruenta. Här rör det tryckta skrifter. Man kan sålunda icke komma ifrån tryckfrihetsförordningen. Det har av herr Bengtsson i Kullen och andra här framhållits och även framhållits förut, att hela denna lagstiftning hör hemma i apoteksvarustadgan. Det är riktigt, som herr Bengtsson sade, att när denna nu är underkastad revision, vore det rimligt, att detta förslag samt de yttranden, som framkommit, och de erinringar, som gjorts mot det, remitterades till apotekssakkunniga. Häremot invänder utskottet, att det är fara i dröjsmål och att man måste ha denna lag så fort som möjligt. Jag kan icke se, att man för denna skynd-

Ang. handel med farmaceutiska specialiteter m. m. (Forts.)

samhet anfört vägande skäl. Det gäller inga andra varor än dem, som säljas genom apoteken. Det finns således ändå goda möjligheter till kontroll. Jag tror därför, att det icke är så farligt att dröja någon tid. Enligt uppgift kan man vänta, att apotekssakkunniga bli färdiga till hösten. Då blir dröjsmålet icke så värst långt.

Även professor Backman instämmer i detta krav, då han säger, att det skulle vara »riktigare och bättre att låta frågan vila och behandla den i dess riktigare och större sammanhang, nämligen tillsammans med utredningen rörande apoteksväsendet i Sverige». Han säger också: »Under tiden vore helt säkert en remiss till vårt lands trenne medicinska fakulteter ävensom till veterinärhögskolan kanske icke alldeles ur vägen.» För min del skulle jag vilja tillägga, att jag anser det rimligt och tillbörligt, att om man skall taga in någon bestämmelse om reklamcensur, ärendet också remitterades till de sammanslutningar, som äro särskilt intresserade av tryckfriheten, nämligen de publicistiska sammanslutningarna.

Herr talman! Jag anser således, att de erinringar, som framförts här dels av utskottet — jag erkänner, att jag därvidlag kan instämma med utskottet på alla punkter — men dels också utanför utskottet, exempelvis av professor Backman, äro av den beskaffenhet och innebörd, att lagförslaget bör, innan lagen promulgeras, underkastas en överarbetning och en ingående granskning, och att denna lämpligen kan ske hos apotekssakkunniga.

Under sådana förhållanden kan jag icke vara med om att förorda, att denna kungörelse skall bli lag, och måste därför, herr talman, yrka avslag på utskottets hemställan.

Herr *Hagberg* i Malmö instämde häruti.

Herr **Linnér:** Herr talman! Under den föregående debatten har det riktats åtskilliga både principiella och detaljanmärkningar mot detta förslag. Jag beklagar, att icke socialministern är närvarande och kan besvara dem med den sakkunskap, han efter sin behandling av ärendet besitter. Jag måste därför göra det så gott jag kan efter den mycket ingående granskning, vi ägnat förslaget i första lagutskottet.

Jag skall be att få taga upp anmärkningarna till bemötande icke i den tidsföljd, i vilken de kommit fram, utan i en såvitt möjligt mera systematisk ordning.

Jag börjar med frågan, varför icke förslaget dröjt, till dess apoteksvarustadgan framlagts. Den saken är ganska lätt att förklara. Det är så, att specialiteterna försäljas för närvarande i en mycket stor och växande omfattning. Det uppgives, att det skulle vara en försäljningssumma på ungefär 12,000,000 kronor. Herr Bengtsson i Kullen uppgav, att siffran för närvarande är ungefär 18,000,000 kronor. Jag kan icke verifiera vare sig den ena eller den andra siffran. Men vilken av dem än är den rätta, så är det så, att detta innebär en mycket allvarlig belastning för den del av svenska folket, som söker sin bot genom sådana specialiteter. Det är detta man måste utgå från. Likaså måste man tyvärr utgå från, att en stor del av det hjälpsökande svenska folket blir grundligt lurad, när de köpa dessa specialiteter. De bliva lurade på två sätt, först därigenom, att de luras att köpa läkemedel, som icke i någon mån hjälpa dem mot de sjukdomar, för vilka de söka bot. De gå ofta efter fullständigt ovederhäftiga handböcker, s. k. läkarböcker, eller några sorts broschyrer, som skickas ut av dessa läkemedels fabrikanter och där det står, att den och den specialiteten botar för allting eller i varje fall för den sjukdom, som denna stackars människa tror sig lida av. Så köper han specialiteten och underlåter att gå till en sakkunnig och få hjälp.

Ang. handel med farmaceutiska specialiteter m. m. (Forts.)

Det är det ena sättet, varpå han luras. Det andra är, att priserna visa sig i de flesta fall mycket orimliga även i jämförelse med de läkemedelspriser, som man ofta klagar över. Sålunda kan man säga, att här föreligger ett verkligt behov av en snar förbättring. Detta behov kan, såvitt vi kunnat komma underfund med, icke täckas på annat sätt än genom att införa en skärpt kontroll. Det är denna skärpta kontroll, som författningen och den organisation, som bygger på författningen, avse att meddela.

Härtill kommer, att det är synnerligen osäkert, när apoteksvarustadgan kan komma fram. Det är möjligt, att själva förarbetet kan avslutas i början av nästa år. Men därmed är icke alls sagt, när själva författningen kan komma under riksdagens behandling. När den nuvarande apoteksvarustadgan kom till, dröjde det från 1904 till 1913. Hur lång tid det tar, innan en ny, reviderad apoteksvarustadga kan komma att föreligga, därom kan ingen profetera. Men vi hava i utskottet i varje fall icke vågat taga på vårt ansvar att vänta med den skärpta kontrollen i förevarande avseende, till dess den nya apoteksvarustadgan föreligger. Vi ha då givetvis undersökt, huruvida den omständigheten, att man klyver lagarbetet på detta sätt, innebär något fel, så att man sedan icke kan få en lämplig apoteksvarustadga, ifall man nu antager denna författning. Jag tror, att herr Björck i Kristianstad föreställde sig, att så skulle vara förhållandet. Vi hava kommit till en motsatt uppfattning. Det är så, att apoteksvarustadgan är en ganska svårläst och svårfattlig författning. Skulle man söka foga in specialitetsförfattningen i denna, skulle det icke kunna tillgå på annat sätt än att man skrev in ett nytt kapitel, i verkligheten av ungefär samma innehåll som den nu föreliggande specialitetsförfattningen.

Denna specialitetsförfattning inverkar ej heller på själva innebörden av apoteksvarustadgan. Tvärtom kommer apoteksvarustadgans materiella innebörd att återverka på specialitetsförfattningen, därför att specialitetsförfattningen vilar på apoteksvarustadgans begrepp. Blir alltså apoteksvarustadgan rättad i en eller annan riktning, kommer detta automatiskt att återverka på specialitetsförfattningen och dess räckvidd.

Herr Björck riktade ytterligare en principiell anmärkning mot författningen, nämligen att den utvidgade monopolen. Det är icke heller riktigt. Det är så, att alla de varor, vilka specialitetsförfattningen behandlar, äro apoteksvaror och såsom sådana, i den mån de äro apoteksvaror, äro de enligt apoteksvarustadgan underkastade ett visst monopol. I precis samma omfattning äro specialiteterna underkastade monopol, varken mer eller mindre.

Herr Björck hade vidare en principiell anmärkning beträffande förhållandet till tryckfrihetsförordningen. Det kanske blir utförligare bemött sedan. Jag skall därför bara yttra ett par ord om den saken. Det är ju så, att själva den reklam, som består i den tryckta skriftens innehåll, kommer man icke åt utan ändring av tryckfrihetsförordningen. Men vad det här är fråga om, är att man utöver författandet och tryckandet vidtager den åtgärden, att man skickar på människorna en massa saker, och detta innebär sannolikt ett aktivt reklamförfarande utanför tryckfrihetsförordningens räckvidd. § 5 i författningsförslaget överensstämmer också med den lagteknik man tillämpat i lagen om illojal konkurrens. Och man tänker sig, att denna metod skall vara juridiskt försvarbar och kunna effektivt mota den reklam, som sker här genom utsändandet av tryckalster.

Därmed tror jag, att de principiella anmärkningarna äro besvarade. Jag går sedan över till några detaljanmärkningar.

Vad först beträffar herr Pehrssons fråga om innebörden av 2 § tredje styc-

Ang. handel med farmaceutiska specialiteter m. m. (Forts.)

ket, är det ju så, att det är ganska obehörigt av någon lagförfattare att utgiva den eller den tolkningen såsom varande lagens innebörd; varje lag skall tala för sig själv, och icke den, som tillfälligtvis fört pennan. Det skulle vara så mycket mera obehörigt av mig, som jag varken är författare av lagen eller har något ansvar därför, att angiva någon tolkning. Det enda jag kan säga är, att vad som avsetts med denna bestämmelse är, såvitt jag fattat det rätt, följande. Tredje stycket har tillsatts i förslaget efter de sakkunnigas behandling. Det har tillkommit på grund av den anmärkningen, att möjligen denna författning skulle förhindra för de vetenskapsmän, som stå i förbindelse med litteraturen och den vetenskapliga tekniken inom specialitetstillverkningen, att experimentera med nya specialiteter, och vidare, att den möjligen skulle kunna förhindra eller försvåra användandet av vissa specialiteter för en eller annan sjuk.

Båda dessa, om man så vill säga, felaktigheter eller brister i det ursprungliga förslaget har man avsett att avhjälpa genom tredje stycket. Enligt första satsen är det sålunda tillåtet för en läkare, veterinär eller tandläkare, som vill pröva en icke registrerad specialitet, att få tillstånd därtill. Och genom de sista orden är det också tillåtet för en läkare, som har fått reda på en, låt mig säga, utländsk specialitet, som icke kommit i bruk i landet, och tror, att den kan vara till gagn för hans patienter, att få tillstånd att använda den specialiteten. Jag tror, att de brister, som man härutinnan anmärkt på, äro fyllda.

Då herr Pehrsson anmärkte häremot, att en fabrikant skulle vara rädd för att deklarera sammansättningen och därför vägra att registrera och att denna författning därför skulle förhindra en utveckling av nyttiga specialiteter inom sjukvården, beror denna uppfattning på ett missförstånd. Det är nämligen så, att redan enligt gällande apoteksvarustadga skall varje specialitet, varje läkemedel deklareras till sin sammansättning. De så kallade hemliga läkemedel, som före 1913 års apoteksvarustadga voro i svang och gjorde synnerligen mycken skada, få för närvarande icke förekomma. Varje fabrikant, som för närvarande vill sälja å svensk apoteksinrättning en specialitet, är skyldig deklarera dess sammansättning fullständigt oberoende av denna specialitetsförfattnings tillvaro eller icke.

Sedan har herr Björck beträffande 6 §, tror jag, framställt en anmärkning beträffande de så kallade farmaceutiska specialiteter, som äro upptagna i farmakopéberedningen och därmed jämförliga läkemedel. Vi ha i utskottet framställt samma anmärkning som herr Björck, och vi ha, i syfte att undanröja ett fel på denna punkt, förordat en ändring, som vi hysa förhoppning, att Kungl. Maj:t skall vidtaga vid det slutliga utformandet av författningen. Ändringen avser att bereda möjligheter för så kallade farmakopéberedningar att kunna tagas upp i den industriella tillverkningen och därmed kunna förbilligas för den läkemedelsköpande allmänheten.

Vad slutligen beträffar herr Bengtssons i Kullen förslag, att prissättningen, om jag fattade honom rätt, skulle ske enligt § 11 i apoteksvarustadgan, så är det omöjligt att tillämpa. Apoteksvarustadgans 11 § berör nämligen icke mer än en viss del av apoteksvarorna och täcker sålunda icke hela det område, som regleras av denna författning. En bestämmelse, sådan som herr Bengtsson i Kullen förordar, skulle sålunda innebära ett direkt fel i författningen. Jag ber därför att på det bestämdaste få avstyrka en sådan ändring.

Därmed tror jag, herr talman, att jag har gått igenom, såvitt jag uppfattat, alla detaljanmärkningar till slut. Jag ber endast att få yrka bifall till före-

Ang. handel med farmaceutiska specialiteter m. m. (Forts.)
liggande förslag i den förhoppningen, att detta förslag skall lända till en förbättring i tillståndet för närvarande och därmed också bliva den hjälpsökande sjuka allmänheten till gagn.

I detta yttrande instämde herr *Lindqvist, Björling* och *Hedlund* i Östersund.

Herr **Holmgren:** Herr talman! Den föregående ärade talaren definierade enligt min mening fullkomligt korrekt den föreliggande förordningens uppgift. Jag skulle vilja sammanfatta denna hans definition däri, att förordningen har till uppgift att skydda allmänheten från onödiga och onödigt dyrbara läkemedel. I så fall bör också förordningen få en formulering, som klart och tydligt inrymmer i sig icke blott alla läkemedel utan även andra medel — jag skulle vilja sätta medel inom citationstecken — mot sjukdomar, såsom t. ex. elektriska bälten, överdrivet reklamerade näringspreparat med mera. Men när jag ser i förordningen här, kan jag icke finna, att man t. ex. klart och tydligt i densamma har inrymt de homöopatiska läkemedlen. Vilken inställning man än må hava till homöopatien som läkekonst, måste man väl ändå säga, att denna art av läkemedel mer än andra inbjuder till geschäft. Man har uppgivit, efter vad jag hört, att de homöopatiska läkemedlen innehålla så oändligt små doser av gifter eller verksamma läkemedel, att man praktiskt taget icke kan kontrollera dem. Det är sant. Men kan man icke kontrollera läkemedlen, bör man åtminstone kunna kontrollera framställningen av läkemedlen. På den plats, där de framställas, förekomma de ju i större kvantitet. Där borde man kunna kontrollera dem.

Det nu föreliggande förslaget fyller enligt min mening ett behov. Jag skall därför icke göra något annat yrkande än det som redan av utskottet har blivit gjort. Men enligt min mening tarvar denna förordning en komplettering. Jag skulle därför vilja vädja till vederbörande statsråd att med uppmärksamhet följa företeelserna inom detta område, så att denna förordning snarast möjligt kan erhålla en sådan komplettering, att den motsvarar de krav, som man rättvisligen bör ställa på en förordning inom ett så pass ömtåligt och viktigt område som det nu föreliggande.

Herr talman! Jag har intet yrkande.

Herr **Jonsson** i Eskilstuna: Herr talman! I den kritik, som herr Björck i Kristianstad utövade mot det föreliggande förslaget, åberopade han sig på åtskilliga auktoriteter, några med vetenskapligt anseende. Jag tror för all del, att det kan man göra med vissa skäl. Men jag undrar, om herr Björck har undersökt, huruvida icke de auktoriteter, som han åberopar eller tänker på, möjligen själva på ett eller annat sätt äro ekonomiskt intresserade av specialitetsbranschen.

Herr Björck slog ner på de monopoltendenser, som han tyckte sig se i det föreliggande förslaget. Jag föreställer mig, att han menade den utvidgning av statens kontrollerande myndighet över läkemedelsframställningen och läkemedelsförsäljningen, som det ju här är fråga om. Det är icke fråga om någon monopoltendens i egentlig mening. Det har herr Linnér redan ganska tydligt klargjort.

Så vill jag erinra kammaren om vad som hänt under föregående år. Gång efter annan hava statens revisorer med synnerlig skärpa slagit ner på de dyra läkemedelspriserna, och riksdagen har uttryckligen begärt, att det skulle sörjas för, att apoteksvarorna bleve billigare. En förutsättning och enligt min mening en alldeles oundgänglig förutsättning för att detta skall kunna

Ang. handel med farmacevtiska specialiteter m. m. (Forts.)

ske är, att staten får en mycket större kontroll icke bara över läkemedelstillverkningen utan också över läkemedelsförsäljningen.

Som det nu är, är marknaden fullkomligt översvämmad av så kallade specialiteter. Man skulle då kunna tro, att den konkurrens, som uppstår på det sättet, skulle göra varorna billiga. Men egendomligt nog har raka motsatsen kommit att inträffa. Man har kunnat konstatera att allmänheten vid inköp av farmacevtiska specialiteter får betala fullkomligt oskäliga priser. Det har uppstått en, jag skulle vilja säga, fullständigt vildvuxen flora på det här området. Skall man kunna komma till rätta med saken och komma fram till önskemålet om billigare läkemedel för allmänheten, är det synnerligen nödvändigt både ur socialhygienisk och ekonomisk synpunkt att åstadkomma en ordentlig upprensning i denna flora. Det är alldeles meningslöst att hoppas på, att en rättelse i fråga om de dyra apoteksvarorna skall kunna komma till stånd, om icke staten och samhället får betydligt ökad befogenhet och får sin hand på ett helt annat sätt över hela denna tillverkning och försäljning, varom det nu är fråga.

Sedan har herr Björck i Kristianstad rört vid ett område, som för mig liksom för honom är ytterst ömtåligt. Det är klart, att jag icke på något sätt vill vara med om en åtgärd, som skulle strida mot den grundlag, som både herr Björck och jag äro ytterst angelägna att vårda i allra högsta grad. Men jag har, trots ivrigt studium av skrifter, som man kan studera i detta sammanhang, och trots mycket resonemang med olika sakkunniga, icke kunnat komma till samma uppfattning som herr Björck.

Här är fråga om att giva medicinalstyrelsen möjligheter att vid prövning av själva varan vid det tillfälle, då medicinalstyrelsen skall fälla omdömet, huruvida varan skall kunna registreras, också i sin hand hava ett dokument, som visar, hur fabrikanten tänker deklarera varan för allmänheten och om han därvid tänker giva allmänheten en föreställning om varans värde, som strider mot vad varan i själva verket är värd. Det är sålunda ett dokument, som skall ingå i bedömningen av själva registreringen.

Det är möjligt, att den uppfattning, som herr Björck företräder, vid omsorgsfull prövning skall visa sig vara den riktiga. Jag skall i detta fall icke säga något annat än att jag naturligtvis önskar, att regeringen vid den slutliga utformningen av författningen tar all möjlig hänsyn till de betänkligheter, som uti detta fall i debatten hava anförts. Kan det utfinnas en formulering, som gör, att man eskamoterar den invändning, som gjorts av herr Björck, skulle jag naturligtvis se det med synnerligen stor glädje.

Herr **Osberg:** Herr talman! Apoteksväsendet har under de gångna åren tilldragit sig rätt stor uppmärksamhet. Och det är ju på det sättet, att om ett spörsmål icke har fått en tillfredsställande lösning, blir det vanligen icke någon ro, förrän allmänheten i stort sett är belåten med det system som gäller.

Det här ifrågavarande ärendet är omtvistat, och jag förstår, att det icke kan bli på annat sätt. Det har pågått utredningar i så många år, och enligt den ärade utskottsordförandens utsago kan man icke vänta ett slutgiltigt besked från kommittén på många år ännu. Jag skulle, herr talman, vilja förorda, att Kungl. Maj:t förständigade denna kommitté att inom en viss tid göra färdigt det arbete, den fått sig förelagt. Det förhalningssystem, som pågår, är icke försvarbart, och det är ingen främmande sak, att vederbörande regering säger till en arbetande kommitté, att regeringen inom en viss angiven tidpunkt vill ha ett besked för att få saken slutgiltigt behandlad inför riksdagen.

Jag kommer i likhet med herr Björck i Kristianstad att yrka avslag på det-

Ang. handel med farmaceutiska specialiteter m. m. (Forts.)

ta utskottsbetänkande. Det är ju så många, som ställa sig tvivlande till detta utbrytande. Det är först och främst, kan man säga, kommerskollegium, som framhållit, att förslaget väckt starka betänkligheter inom flertalet av de hörda näringskorporationerna. Det skulle vara komplicerat och icke kunna undgå att i längden verka hämmande på utvecklingen av den svenska fabrikationen av apoteksvaror. Några handelskammare befara, att den relativt nya läkemedelsindustrien skulle komma i ett mindre gynnsamt läge än den utländska, och att systemet kunde leda till en mindre önskvärd monopolställning o. s. v.

Just detta anser jag vara tillräckligt för att man skall bli betänksam emot det föreliggande förslaget. Det är icke nog med de saker, vi här ha oss förelagda; det finns väl ingen kår, som har det så vanskligt ställt som just apotekarna beträffande befordringsmöjligheter, pensionsålder och arrendelagstiftning m. m. Här behövs en fullständig utredning om hela spörsmålet, man får söka reda upp hela härvan.

Det är icke heller oberättigat säga, att en del apotekare ha en alldeles för stor inkomst. Det visar sig icke minst på det tillskott, som kan lämnas till pensionskassan. Kåren är icke så överväldigande stor, men likväl kan pensionskassan utökas med över en miljon kronor om året.

Alla dessa spörsmål borde kunna tagas upp i ett sammanhang för att få ordning och reda på detta område liksom på andra. Jag tycker, att det skulle vara mycket angeläget för riksdagen att slippa ifrån allt detta tadel beträffande apoteksförhållandena. Det är modernisering man strävar efter, och jag undrar icke på, att många av de unga apotekarna misströsta beträffande både riksdagen och mycket annat. De komma upp i rätt hög ålder, innan de kunna ha utsikt att få ett apotek, och mången gång ersättas de kvalificerade apotekarna med biträden, som icke äro fullt kvalificerade. Det måste givetvis gräma apotekarna, att de, som tagit examen, få gå arbetslösa, under det man i stället intager billigare arbetskraft, som sålunda utestänger dem från förvärvsmöjligheter.

Jag skall icke, herr talman, längre uppehålla tiden med detta, då det är så många ärenden på föredragningslistan. Jag tror, att kammaren gjorde klokt i att följa herr Björcks avslagsyrkande och uppmana regeringen tillse, att utredningen så fort som möjligt blir slutförd, så att ett slutgiltigt förslag i ärendet kan framkomma.

Jag ber att få yrka bifall till herr Björcks avslagsyrkande.

Herr statsrådet **Undén:** Herr talman! Jag skall icke följa den siste ärade talaren in på en debatt om hela apoteksväsendet, en fråga, som riksdagen snart får tillfälle att behandla, och som har ett ganska avlägset sammanhang med de speciella spörsmål, som äro före till behandling i dag.

Som av flera talare understrukits, har handeln med läkemedel sedan gammalt varit underkastad sträng kontroll i Sverige i motsats till vad fallet är i åtskilliga andra länder. Och orsaken därtill är mycket klar, det är ju därför att på detta område är allmänheten mer än på de flesta andra områden utsatt för risken för bedrägerier av olika slag. Då det nu visat sig, att beträffande en viss grupp av apoteksvarorna, nämligen dessa specialiteter, som tillhandahållas i särskilda förpackningar från fabrikanterna, en verkligt effektiv kontroll icke är möjlig med nuvarande bestämmelser, förefaller det vara synnerligen befogat att få den frågan fram till en lösning. Det kan icke hjälpas, att en hel del enskilda intressen känna sig trampade på tårna i sådana här frågor. Detta gäller de enskilda näringsintressen, som här finnas och som anse att här är ett fält för den fria företagsamheten att ytterligare vidga handeln med begagnande av den moderna reklamens alla metoder. Och det gäller väl även i

Ang. handel med farmaceutiska specialiteter m. m. (Forts.)

någon mån dem, som hava intresse av annonsering från dem, som tillhandahålla bristfälliga medicinska preparat med förespeglande av deras utomordentliga verkningar.

Men jag begärde icke ordet för att gå närmare in på denna speciella sida av saken, som ju utförligt har belysts av dels utskottets vice ordförande och dels flera andra talare i dag. Jag har ingenting att tillägga i fråga om de särskilda punkter, som av dem berörts. Jag begärde ordet närmast på grund av ett yttrande av herr Björck angående denna författnings förhållande till tryckfrihetsförordningen. Det är visserligen så, att förhållandet till tryckfrihetsförordningen alltid är ömtåligt, då det gäller bestämmelser av denna art. Vi hade hela denna fråga före, då lagstiftningen om illojal konkurrens kom till. I samband med lagstiftningen om detta spörsmål var frågan föremål för en synnerligen ingående upmärksamhet. Jag skall tillåta mig citera ett uttalande, som den gången gjordes inom lagrådet angående just förhållandet mellan tryckfrihetsförordningen å ena sidan och regler om olika former av illojal konkurrens, som voro föremål för straff- och ersättningsbestämmelser, å andra sidan, enligt den sedermera antagna lagen om illojal konkurrens.

Inom lagrådet yttrades bl. a. följande: »Det skulle nu kunna göras gällande, att stadgande om straff och ersättningsplikt för den, som gjort sig skyldig till illojal reklam medelst annonsering, skulle strida mot § 1 mom. 1 i den gällande tryckfrihetsförordningen, som säger, att ingen må i annan ordning eller annat fall än denna grundlag stadgar kunna för tryckt skrifts innehåll tilltalas eller straffas.» Sedan fortsätter man i samma yttrande: »Gent emot ovanberörda tolkning av tryckfrihetsförordningen synes med fog kunna göras den invändningen, att vad omförmälda stadgande i § 1 mom. 1 avser att hägna med grundlagsskydd är *yttrandefriheten* i tryck, och att stadgandet förty icke rimligen kan utgöra hinder för kriminalisering genom allmän lag av ett förfarande, som bör anses brottsligt i helt annat avseende än såsom ett överskridande av den lagliga yttrandefriheten. I sådan riktning hava de kommitterade yttrat sig, som år 1912 avgåvo betänkande med förslag till tryckfrihetsordning. Rättspraxis har icke heller tvekat att enligt allmänna strafflagen behandla den, som gjort sig skyldig till bedrägligt förfarande, även om den falska uppgiften lämnats i annons eller eljest i tryckt skrift, och, såsom kommitterade påpekat, skulle säkerligen förhållandet bliva enahanda, om bedrägeri vore straffbart redan på försöksstadiet och försökshandlingen bestått allenast i den vilseledande annonsen.» Så fortsättes det i detta uttalande med ytterligare utläggning av förhållandet mellan dessa bestämmelser i tryckfrihetsförordningen och lagförslaget om illojal konkurrens.

Det förefaller mig, som om man här hade en alldeles bestämd analogi med denna lagstiftning. Meningen med den granskning, som sker i medicinalstyrelsen, är ju att bestämma, icke huruvida vederbörande få trycka någonting i tidningar eller icke — det få de göra, även om de icke få sälja specialiteterna — utan frågan är, om de få registrera dessa specialiteter. Det är visserligen sant, att om de icke få registrera en vara, hava de icke intresse av att göra reklam för den. Själva bestämmelsen går ut på, att medicinalstyrelsen skall kunna bilda sig en uppfattning, huruvida det är rimligt att tillåta försäljning av en specialitet under eventuellt alldeles vilseledande uppgifter angående dess effektivitet och måhända med alldeles oskäliga priser. Om det då befinnes, att en försäljning av specialiteten under den reklam, som ifrågasättes, är olämplig, så kan medicinalstyrelsen säga, att denna specialitet icke får registreras. Längre sträcker sig alltså icke det avgörande, som sker. Det är sålunda icke något direkt ingående på själva tryckfrihetsförordningen som sådan. Förhållandet synes mig, som sagt, alldeles enahanda med det, som gäl-

Ang. handel med farmaceutiska specialiteter m. m. (Forts.)
ler ifråga om förhållandet mellan tryckfrihetsförordningen och lagen om illojal konkurrens.

Herr **Björck** i Kristianstad: Herr talman! Jag skall be att få säga några ord som replik till den siste ärade talarens anförande.

Han förklarade, att det var ett stort allmänt intresse, som man ville tillvarataga med denna förordning, och att det därvid händer, att man trampar vissa enskilda intressen på tårna. Jag är i det fallet fullständigt ense med honom, då det gäller tillvaratagandet av sådana allmänna intressen, som stå i strid mot enskilda intressen. Därvid nämnde också den ärade talaren — vilket väl var avsett som en älskvärdhet mot mig — intresset för annonsering. Jag skall be att få säga den ärade talaren, att vi, som hava intresse för annonsering, hava icke något intresse för annonsering av humbugsvaror, därför att vi äro fullt på det klara med, att humbugsannonseringen skadar tidningsreklamen. Och vi överlägga allvarligt om att söka stävja humbugsannonseringen. Jag tror därför, att den ärade talaren och jag på den punkten icke äro så långt borta från varandra, utan att tvärtom mitt intresse där ligger på precis samma linje som herr statsrådets.

Jag kommer nu till frågan om tryckfrihetsförordningen och måste säga, att den frågan är icke så enkel, som herr statsrådet här framställde den. Jag känner mycket väl till de uttalanden, som herr statsrådet citerade. Men det var en liten punkt där, som jag tyckte, att herr statsrådet skulle stannat ett litet ögonblick vid, och det var den, att lagen om den illojala konkurrensen icke på minsta sätt skulle innebära någon inkräktning på tryckfriheten. Det förhåller sig på det sättet, att man gjort en friare tolkning beträffande tryckfrihetsförordningen dels i fråga om lagen om illojal konkurrens, dels i fråga om lagen om varumärken. Den illojala konkurrensen sker alldeles oberoende av annonsering och likaså användandet av oriktiga varumärken. Annonseringen är en handling, som kommer till, ett plus till det förfaringssätt, som man vill komma åt. Då säger man: den omständigheten att detta förfarande bedrives på det sättet, att det även förekommer i tryckt skrift, får icke förhindra ett civilrättsligt beivrande. Det är hela sammanhanget. Här säger man nu, att viss reklam icke får offentliggöras och att varan icke får annonseras, utan att ärendet först underställes en offentlig myndighet. Hur man skall kunna få detta i överensstämmelse med 2 mom. 1 § tryckfrihetsförordningen, det lyckades, såvitt jag förstår, statsrådet Undén icke att påvisa.

Jag skall också be att få ge en liten replik till första lagutskottets ärade vice ordförande. Jag har redan i mitt första anförande framhållit, att i de erinringar, som lagutskottet här framställt mot förslaget, är jag helt ense med utskottet, och det var egentligen endast på tre punkter, som lagutskottets ärade vice ordförande och jag icke voro riktigt överens. Den ena punkten gällde frågan om tiden för att få igenom denna förordning. Och där måste jag säga, att skall denna bestämmelse om reglementerad kontroll vara en väsentlig punkt och den närmare granskningen visar, att man icke kan genomföra detta utan ändring av tryckfrihetsförordningen, så vinner man ingenting genom att tillstyrka detta förslag. Jag ber att få upplysa, att de tryckfrihetssakkunniga, som jag talat med, hava allmänt varit av precis samma mening som jag.

Den andra punkten gällde lämpligheten av att infoga dessa bestämmelser i apoteksvarustadgan. Härom gjorde lagutskottets ärade vice ordförande några erinringar. Jag ser denna fråga från rent praktisk synpunkt. Kan det verkligen vara lämpligt att få en oändlig massa lagar och förordningar, som man icke kan hålla reda på? Är det icke praktiskt, klokt och lämpligt att

Ang. handel med farmaceutiska specialiteter m. m. (Forts.)

så mycket som möjligt sammanföra dem? I det parti, jag tillhör, hava vi haft ett program, i vilket det fanns en punkt, som lät så här: »Färre lagar men goda.» Den punkten måste vi taga bort; visserligen är satsen riktig, men när vi nödgats vara med om en sådan masslagstiftning under de senare åren, kunde vi icke ha den programpunkten kvar. Men nog borde man försöka, där det är möjligt, att sammanföra lagarna så, att det är lätt att hitta dem. Nog tycker jag för min del, att det skulle vara praktiskt, ändamålsenligt och lämpligt att sammanföra dessa lagar, som uppenbarligen höra samman. Det har icke lagutskottet förnekat, och det har icke heller lagutskottets ärade vice ordförande förnekat.

Till sist några ord om monopoltendensen. Både utskottets vice ordförande och herr Conrad Jonsson hava därvidlag anfört anmärkning mot min användning av detta ord i detta sammanhang. Jag bestrider icke, att herr Conrad Jonsson har fog för sin anmärkning. När jag nu använde uttrycket, så var det därför, att det hade använts av lagutskottets vice ordförande i en annan debatt, då han förmenade, att den omständigheten, att man ville ha kompetensvillkor för hantverkare, innebar monopol. Man kan här göra precis samma anmärkning som herr Jonsson i Eskilstuna riktade mot mig, nämligen att det är att använda monopolbeteckningen i felaktigt sammanhang. Men jag anser, att om det är ett monopol, att hantverkarna skola vara kompetenta, så nog är det väl ändå ett större monopol, när man kräver, att de, som driva en rörelse, skola underställa sin reklam censur av offentlig myndighet.

Jag skall till slut be att få precisera mitt yrkande i anledning av ett påpekande av herr talmannen. Jag avser med det av mig framställda förslaget, att riksdagen bör avstyrka utfärdandet av den nu ifrågasatta nya författningen.

Herr **Pehrsson** i Göteborg: Herr talman! I mitt förra anförande riktade jag en fråga till första lagutskottets ärade vice ordförande; och jag hoppades få en auktoritativ förklaring på vad den tredje punkten i andra paragrafen skulle innebära. Jag nödgas säga, att jag icke har fått något tillfredsställande svar av utskottets ärade vice ordförande, ty ännu är det lika oklart och lika vagt; och dessutom bröt ju den ärade talaren udden och kraften av det svar, som jag begärde att få, genom att förklara sig obehörig att avgiva det. Jag beklagar, att vi fortfarande icke hava den närvarande, som är behörig att avgiva detta svar. Jag vill då återigen påpeka, och jag ber herrarna lägga märke till det, att utskottet uppenbarligen icke *kan* lämna en tolkning och att man icke ens försökt göra det vare sig i propositionen eller i utskottsutlåtandet, av detta stycke i andra paragrafen, som skulle vara avsett att utgöra en modifiering, en uppmjukning av stadgans bestämmelser om inregistrering och därför innebär en punkt av allra mest ingående betydelse. Det ser ut, som skulle det dock vara så, att en läkare kan få lov att experimentera, men när han fått ett förträffligt läkemedel, som visat sig vara effektivt, då får han icke använda det i sin allmänna sjukvård, annat än för en eller annan viss person, som då, med läkarintyg att han behöver det med hänsyn till sitt hälsotillstånd, skall för varje sådant tillfälle söka tillstånd till inköp hos medicinalstyrelsen. Ansökningar om sådana tillstånd torde kräva sin tid, innan de hinna handläggas. Patienten hinner kanske att dö, innan det erhålles. Detta kommer att medföra trakasserier, trakasserier för de läkare, som kanske höra till de mest framgångsrika och på vissa specialområden mest initierade, och trakasserier för en del människor, som behöva hjälp för sin sjukdom. Vore det icke naturligare, att denna § skulle så formuleras, att tillstånd skulle kun-

Ang. handel med farmaceutiska specialiteter m. m. (Forts.)

na lämnas viss läkare att i sin praktik använda icke registrerade farmaceutiska specialiteter?

Under dessa förhållanden, herr talman, då jag icke kunnat få ett tillfredsställande svar på min fråga, vilket jag beklagar, ser jag mig naturligtvis föranlåten att instämma i de yrkanden om avslag på utskottets hemställan, som här äro framförda.

Fröken **Wellin:** Herr talman! Jag kan ju icke på något sätt besvara herr Pehrssons fråga å första lagutskottets vägnar, men då jag har varit i tillfälle att följa den mycket ingående och grundliga behandling av detta ärende, som har försiggått i första lagutskottet, så kan jag ju nämna mitt personliga intryck från behandlingen rörande denna fråga. Jag har då uppfattat särskilt detta uttalande såsom avsett att utgöra en lättnad och icke ett hinder i fråga om möjligheten för människor att erhålla de medel från främmande länder, som herr Pehrsson i Göteborg här talade om. Jag kan icke alls ge mig in på någon tolkning av denna bestämmelse, som jag nämnde, utan detta är en lekmans uppfattning av bestämmelsen. Skulle så vara, att det är orätt uppfattat från min sida, då vill jag också instämma i vad herr Pehrsson har sagt, ty jag utgår ifrån, att avsikten med hela detta lagförslag är att räcka en hjälpande hand till den allmänhet, som vill begagna sig av och behöver begagna sig av dessa olika specialiteter, och icke alls att försvåra det för dem. Vidare har jag uppfattat det också såsom ett stöd åt inhemsk fabrikation i konkurrens mot utländsk fabrikation, och jag vill också säga, att jag anser detta vara en mycket lovvärd strävan. Men givet är, att omsorgen om den inhemska fabrikationen på detta område icke får bli av den art, att den går ut såsom en olägenhet över sjuka och lidande människor.

Jag har som sagt velat säga detta bara för att visa herr Pehrsson, huru en lekman uppfattar denna bestämmelse, och därför tror jag, att man icke kan få ge den tolkning åt den, som herr Pehrsson gjorde, och under den förutsättningen, herr talman, ber jag att få yrka bifall till det föreliggande förslaget från första lagutskottet.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner på 1:o) bifall till utskottets hemställan, 2:o) bifall till det av herr Bengtsson i Kullen under överläggningen gjorda yrkandet samt 3:o) bifall till det yrkande, som under överläggningen framställts av herr Björck i Kristianstad; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hava utfallit med övervägande ja för den förstnämnda propositionen. Herr Björck i Kristianstad begärde emellertid votering, varför herr talmannen för bestämmande av kontraproposition ånyo upptog de båda återstående propositionerna, av vilka den under 3:o) angivna antogs till kontraproposition. I överensstämmelse härmed blev efter given varsel följande voteringsproposition uppläst och godkänd:

Den, som vill, att kammaren bifaller första lagutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 64, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit det av herr Björck i Kristianstad under överläggningen framställda yrkandet.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, företogs omröstning med tillämpning av uppresningsförfarandet; och befanns därvid flertalet hava röstat för ja-propositionen, vadan kammaren bifallit utskottets hemställan.

§ 8.

Föredrogs andra lagutskottets utlåtande, nr 40, i anledning av väckta motioner rörande lagstiftning om rikets kolonisation och komplettering av ofullständiga jordbruk samt tillägg till allmänna expropriationslagen för jordbruksändamål. Därvid yttrade: *Ang. lagstiftning om rikets kolonisation m. m.*

Herr **Hansson** i Trollhättan: Herr talman! Jag ber endast att till kammarens protokoll få anteckna, att beroende på ett förbiseende hava icke fru Nordgren och jag varit i tillfälle att reservera oss, och i detta avseende vill jag här meddela, att vi skulle stått under den reservation till utskottets betänkande, som avgivits av herr Linder.

Herr **Pettersson** i Hällbacken: Herr talman! Jag skall icke ingå på någon närmare behandling av denna fråga, men jag vill i alla fall, när den nu föreligger här, erinra om, att de frågor, som motionären herr Lindhagen genom sin motion bragt på riksdagens bord, äro jordbruksfrågor av stor social betydelse för de mindre jordbrukarna och för bildande av nya jordbruk. Önskligt vore, att statsmakterna ägnade största uppmärksamhet för lösande av i motionen berörda spörsmål. Då emellertid dessa frågor äro under utredning genom det arbete, som försiggår inom sociala jordbruksutredningen, uttalar jag den förhoppningen, att ärendena där skola bli upptagna till prövning i vederbörlig ordning.

På den grund har jag vid nu föreliggande utlåtande icke något yrkande att framställa.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 9.

Härefter föredrogos vart för sig

andra lagutskottets utlåtande, nr 41, i anledning av väckta motioner rörande ändringar i arrendelagstiftningen med mera; och

jordbruksutskottets utlåtande, nr 89, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för kapitalökning för jordförmedlingsfonden.

Kammaren biföll vad utskotten i dessa utlåtanden hemställt.

§ 10.

Vidare föredrogs jordbruksutskottets utlåtande, nr 90, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för beredande av understöd åt vissa fiskare m. m. jämte i hithörande ämnen väckta motioner; och anförde därvid *Ang. understöd åt vissa fiskare m. m.*

Herr **Andersson** i Grimbo: Herr talman! Föreliggande utlåtande gäller ett förslag, att staten skulle ingå för att lämna direkt understöd till fiskarbefolkningen. Denna befolkning lever nu under brydsamma förhållanden och har svårt att försörja sig, och det har ansetts nödvändigt att gå in för direkt understöd av det allmänna. Varför det blivit så illa ställt, beror i viss mån på, att andra länder, till vilka förut försiggått export, hava vidtagit anstalter, varigenom fiskarena hindras att sälja sina fångster, som vi nu känna till på olika håll. Detta är en anledning, en annan är den import, som ohejdad får försiggå hit till landet. Det har icke genomförts några åtgärder för att hindra den, utom att vi fått en tull på spillånga. Därutöver hava några åtgärder i den vägen icke vidtagits. Jag vill därför rikta en erinran till regeringen att hava ögonen öppna och följa detta ärende, och när det gäller att i någon mån

Ang. understöd åt vissa fiskare m. m. (Forts.)
kunna hindra den import av fisk, som försiggår hit, ge akt härpå och vidtaga de åtgärder, som kunna anses nödvändiga och behövliga för att stödja och hjälpa våra egna fiskare, så att de kunna få sina fångster sålda.

Jag har intet vidare yrkande att göra än om bifall till vad utskottet har föreslagit.

Herr **Carleson:** Herr talman! Här har riksdagen i år och föregående år gått in för att lämna stöd och hjälp åt näringslivet i en enastående hög grad. Denna hjälpverksamhet har framför allt gällt jordbruket och kostat statsverket stora summor, något som man i några fall måst anse vara lämpligt och i andra fall måst finna sig i med reservation. Man har gått in för att lämna understöd i sådan form och till sådant omfång, att jag tror, att man inom rätt så vida kretsar, även där man gått med på saken utan vidare, ändock ställt sig betänksam rörande det statsfinansiella utfallet i framtiden. Trots detta, trots dessa stora åtgärder, som sålunda genomförts under två år, så går man nu in på en ny och principiellt alldeles främmande väg. Man går sålunda över till att beträffande hjälpverksamheten ge en viss näringsgren ett direkt understöd i andra former än övriga arbetslösa medborgare få.

Man frågar sig: vart skall detta egentligen leda? Det kan väl ändock icke vara så, att blott en viss näringsgren, som lider under depressionen, skall hava förmånen av statshjälpen. Man kan väl med samma rätt komma och säga från andra näringsgrenars sida, att även de böra, om sådant tarvas, komma i åtnjutande av ett särskilt sorts understöd. Jag kan icke se, var gränsen egentligen skall dragas för statens ingripande. Detta borde ha beaktats av det enhälliga utskott, som tillstyrkt denna proposition. Jag ser dess mera faran i de vägar man slagit in på här, särskilt när jag finner, att i det efterföljande ärendet man också från ett enhälligt utskotts sida går in för ett ingrepp i fiskarenas fria handel med egna produkter. Man lägger sålunda i Kungl. Maj:ts hand att helt enkelt förbjuda en fiskare, strömmingsfiskare, att försälja sin strömming och sålunda tvinga honom att antingen icke fiska, om han icke vill sälja till en viss förening, eller också ensam med de sina äta upp sin strömming.

Herr talman! Det enhälliga utskottet i bägge fallen gör, att jag för min del icke anser det lönt att framställa något yrkande. Jag har blott velat på detta sätt uttala mina betänkligheter mot de vägar, som riksdagen nu slår in på.

Herr **Flyg:** Herr talman! I samband med detta utlåtande behandlas också en motion, som framförts för vår grupp av undertecknad. I denna motion hava vi framställt önskemål om, att en snabbt utförd utredning måtte komma till stånd, åsyftande för det första »ett rationellt utnyttjande av landets fiskevatten samt fiskebeståndets utökande och höjande kvalitativt», för det andra skulle utredningen omfatta »vilka ändringar i gällande fiskerättsbestämmelser, som äro nödvändiga med hänsyn till en planmässigt ordnad fiskproduktion», och för det tredje skulle utredningen syssla med »hur en försäljningsorganisation, vilken tillgodoser den yrkesfiskande befolkningens berättigade ekonomiska intressen skulle organiseras». De förslag, som nu kommit från jordbruksutskottet i detta utlåtande nr 90 och ävenså i det utlåtande, som kommer näst efter på föredragningslistan, nr 91, behandla ju delvis de yrkanden, som framställts i vår motion, och utskottet säger också självt, att i viss mån äro dessa yrkanden behandlade och i viss mån ha de även tillmötesgåtts av utskottet, men att de i övrigt icke må föranleda någon riksdagens åtgärd.

Jag skall vid detta tillfälle icke närmare gå in på de spörsmål, det här gäller, och på de synpunkter, vilka vi hava utvecklat i den motion, som jag här omnämnt. Jag hänvisar i det fallet till vad som sagts i motionens motive-

Ang. understöd åt vissa fiskare m. m. (Forts.)

ring. Jag vill emellertid bestämt hava sagt ifrån vid detta tillfälle, att riksdagen icke skall hänge sig åt den uppfattningen, att de frågor och problem, vilkas lösning det här gäller att taga ställning till, äro lösta med de beslut, som här nu komma att fattas. För mitt vidkommande skall jag deklarera, att jag anser, att vad som innehålles i jordbruksutskottets förslag är av den art, som man kan säga, att det är ett steg i rätt riktning och helt visst innefattar åtgärder av sådant slag, att de äro till gagn för de människor, som det här gäller, men det är tillfällig hjälp. Det är ett ingripande för ögonblicket, för en viss situation, för nuet, men det är icke en lösning av frågan, som innebär möjlighet för de människor, det här gäller, att för framtiden kunna stå på egna ben och klara sig med egna resurser, vilket avses med vårt första yrkande, som gäller »ett rationellt utnyttjande av landets fiskevatten samt fiskbeståndets utökande och höjande kvalitativt». Det löser man icke med de åtgärder, vilka man här ämnar gå in för. Ej heller löser man problemet om ändringar i fiskerättsbestämmelserna med hänsyn till en planmässigt ordnad fiskproduktion. Jag tror, att samtliga i kammaren skola vara förvissade om, att det på detta område finns anledning och möjlighet att vidtaga de åtgärder, som vi här hava föreslagit.

Utskottet citerar ett utlåtande från lantbruksstyrelsen, i vilket denna säger, att den hänvisar till en utredning, som styrelsen har företagit tidigare, och som framlades i ett utlåtande från lantbruksstyrelsen den 29 oktober 1928. Dessa förslag framfördes vid det tillfälle, då riksdagen senast behandlade detta spörsmål, eller 1930. Jag måste säga, att det visar endast, att de nuvarande otillfredsställande förhållandena på området bekräfta, att denna utredning, som lantbruksstyrelsen talar om, och de beslut, som då fattades, icke hava löst de föreliggande problemen, icke avhjälpt de missförhållanden, som förefinnas på dessa områden.

Vi hava ingen möjlighet att göra något åt spörsmålet vid denna riksdag, men spörsmålet skall tagas upp på nytt. Jag har redan betonat, att jag anser det nu föreliggande förslaget vara ett nyttigt förslag, mot vilket jag ingen anledning har att vända mig. Det är en tillfällig hjälp, en hjälp för ögonblicket, men ingen lösning av de spörsmål jag här påtalat, ej heller är det som föreslås i ett efterföljande utlåtande någon lösning av de förhållanden, som där behandlas.

Låt mig taga ett exempel. Kammarens ledamöter uppmärksammade helt visst för någon vecka sedan någon notis, som gick genom pressen, där det meddelades, att fiskarena ute i yttre stockholmsskärgården hade gjort en framställning rörande rätten och möjligheten att utnyttja det fiskevatten, som där finnes och som hittills varit allmänt fiskevatten, som de kunnat utnyttja, men som nu börjat stängas av genom att de yttre kobbarna till följe snabba motorbåtsförbindelser kommit i enskild ägo, och vederbörande ägare hävda samtidigt därmed sin rätt till fiskevattnet där ute. Det har uppstått svårigheter och konflikter, som föranlett denna framställning. Det är ett rätt så aktuellt och levande bevis på förefintligheten av de problem, som vi här tagit upp, eller att frågan om fiskevattnen och deras utnyttjande måste uppmärksammas och lösas.

På samma sätt förhåller det sig i fråga om fiskbeståndets utökande och dess kvalitativa höjande. Lantbruksstyrelsen erkänner i viss mån i sin inlaga, att därvid förekommer icke sådan hjälp från samhällets sida eller sådan organisation på området, som skulle vara önskvärd och som skulle leda till synnerligen goda och betydelsefulla resultat för fiskarenas vidkommande.

För att jag skall slippa begära ordet även under nästkommande punkt på föredragningslistan, och då den motion vår grupp här framfört berör även

Ang. understöd åt vissa fiskare m. m. (Forts.)

den fråga, som i den punkten behandlas, vill jag här anföra ett litet exempel på den nuvarande strömmingshandelns utseende och hur den i verkligheten gestaltar sig. Jag har här några uppgifter, som äro nog så betecknande. En fiskare ute på Dalarö sände den 12 april i år 227 kilogram strömming till Stockholm. Han fick för denna vara 7 kronor 26 öre. Den 18 april sände han 118 kilogram. Det blev en behållning på 9 öre. Den 19 i samma månad sände han 70 kilogram. Det blev en förlust för honom på 99 öre. Den 23 april sände han 32 kilogram. Det blev en brist på 62 öre. Den 24 i samma månad sände han till staden 280 kilogram. Det blev en behållning på 8 kronor 8 öre. Den 25 april slutligen sände han 60 kilogram. Det blev en förlust på 41 öre. Samtliga de dagar, då denna strömming sändes till Stockholm, var det noterade minutpriset 40 öre per kilogram. Han fick under hela denna månad en sammanlagd inkomst på 13 kronor 40 öre för alla dessa leveranser. Jag tror, att detta är siffror, som tala ett mycket tydligt språk, ja, jag tror, att jag utan överdrift kan använda orden avskräckande språk. Dessa siffror visa, hur nödvändigt det är, att man på detta område verkligen gör något.

Nu föreslår här utskottet åtgärder, beträffande vilka vi väl genom deras praktiska tillämpning få se, om de komma att lösa det problem, som vi här stå inför. Jag tillåter mig emellertid, herr talman, att även i detta avseende utan någon som helst elak eller ond avsikt uttala vissa stilla tvivelsmål i fråga om möjligheterna att med de föreslagna åtgärderna kunna lösa det problem, det här gäller. Det finns därför för mig anledning att ännu en gång understryka, att den allsidiga utredning inom olika områden, som vår motion pekar på, är nödvändig att vidtaga. Den skulle ganska snabbt kunna leda till resultat, om man nämligen ser till, att man i densamma får med den sakkunskap, som man härvidlag kan räkna på och som skulle lämna en mycket villig medverkan, en sakkunskap hämtad från fiskarbefolkningens egen sida och icke från deras sida enbart, som säga sig vilja företräda fiskarenas intressen — och kanske även i viss mån göra det — men som samtidigt representera helt andra intressen, vilka icke äro fiskarbefolkningens.

Med dessa ord, herr talman, har jag velat förrätta jordfästningen över vår motion i de delar den icke rönt tillmötesgående från jordbruksutskottets sida vid utskottets ställningstagande till här föreliggande förslag.

Herr **Osberg:** Herr talman! Anledningen till att jag begärde ordet i denna fråga var, att herr Carleson uttryckte sina betänkligheter med avseende å den här föreslagna hjälpverksamheten, jag tänker då närmast på de 750,000 kronor, som äro föreslagna såsom understöd åt fiskare.

Nu kan ju den som icke är fullt inne i dessa förhållanden tycka, att det här är fråga om en egendomlig form av hjälpverksamhet. Förhållandet är emellertid, att det visat sig ganska svårt att bringa fiskarena någon hjälp, då de icke kunnat rubriceras såsom arbetslösa, ehuruväl de varit så gott som inkomstlösa. Det har vid taxeringarna visat sig, att de flesta fiskare icke nått upp till 700 kronors inkomst per år, utan stannat vid en så låg inkomst som 300 à 350 kronor. Den omständigheten, att man icke utan att giva särskilda bestämmelser kunnat hjälpa dem, har gjort, att Kungl. Maj:t kommit fram med detta förslag, ett förslag, som i och för sig icke innebär någon avvikelse från den allmänna hjälpverksamheten, utan som uteslutande tillkommit för att formellt kunna ge dessa fiskare den hjälp de behöva.

Vid utskottsbehandlingen ville jag, att man icke skulle ställa några villkor beträffande kommunandel för dessa medels användning, eftersom man alldeles särskilt sagt ifrån, att detta är en hjälp endast för tillfället. Anledningen till att jag ville, att man icke skulle fästa några villkor vid det här före-

Ang. understöd åt vissa fiskare m. m. (Forts.)

varande anslaget var, att många av de kommuner, där fiskare bo, på grund av den kolossala arbetslöshet som råder, speciellt då i norra Bohuslän, äro fullkomligt utblottade. Jag fick emellertid icke utskottet att gå med på mitt förslag, utskottet har i sin motivering yttrat, att kommunerna i regel böra utgöra 25 procent. Utskottet har emellertid föreslagit en viss uppmjukning i bestämmelserna i jämförelse med Kungl. Maj:ts förslag, så att statsbidrag skola kunna lämnas utan någon som helst garanti från kommunernas sida.

Herr talman! Jag har ingenting vidare att tillägga, utan jag ber endast att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr **Carlström:** Herr talman! Med anledning av vad herr Carleson nyss sade eller att det torde tåla vid en tankeställare, innan man går in för åtgärder sådana som de här föreslagna, då man ju därmed slår in på en ny väg för beredande av understöd åt en viss grupp av vårt folk, vill jag bara deklarera, att jag, ehuru jag icke är antecknad såsom i beslutet deltagande, inom utskottet framfört ungefär de synpunkter, som herr Carleson här kommit med.

Jag finner det också mycket olustigt, att man här skall nödgas införa ännu en form av understöd. Då det gäller den jordbrukshjälp, som lämnas såsom lån till jordbrukare, har man ju alltid deklarerat en viss betalningsplikt i form av utfört arbete. Man har så att säga velat ha någonting, som skulle motivera, att man gav dessa pengar till vederbörande. Här åter kan man säga, att det blir en ren gåva, som man egentligen icke vet, efter vilken måttstock den skall utmätas. Jag finner detta vara en mycket otrevlig väg, och jag har därför också tagit mig den tankeställare, som herr Carleson här talade om.

Då jag emellertid, lika litet som herr Carleson i denna debatt, inom utskottet kunde komma med något förslag för att på annat sätt kunna bispringa dessa fiskare, vilka tydligen äro i stort behov av hjälp, resignerade jag. Jag har icke reserverat mig, då jag icke funnit någon annan utväg än den här föreslagna. Jag har, herr talman, endast att konstatera detta, även om jag gärna går med på, att detta är en ny form för understöd, som det icke alls är trevligt att gå in för.

Herr **Jeppsson:** Herr talman! Jag föranleddes liksom den närmast föregående ärade talaren att begära ordet i anledning av herr Carlesons anförande.

När herr Carleson säger, att han hyser stora betänkligheter mot att gå in för ett hjälpförslag sådant som detta och därvid framhåller, att trots att statsmakterna tidigare beslutat dels stöd åt jordbruket och dels stöd och hjälp åt de arbetslösa, trots att man således på tvenne olika områden beslutat hjälpåtgärder, kommer man nu med ett nytt förslag, skulle jag vilja säga, att detta förslag icke framkommit i trots av de tidigare beslutade åtgärderna, utan att det snarare tillkommit i konsekvens med de tidigare vidtagna åtgärderna, såväl då åtgärderna för jordbrukets stödjande och främjande som åtgärderna till hjälp åt de arbetslösa, och att jämväl med hänsyn härtill de nu föreslagna åtgärderna böra vidtagas. Fiskarbefolkningen står nämligen i fråga om den statliga hjälpen i en klass för sig. Den har icke kunnat tillgodogöra sig något som helst av den hjälp, som jordbruket fått, och den har ej heller i allmänhet kunnat bliva delaktig av den statliga arbetslöshetshjälpen, detta helt naturligt, då de direktiv, som därvidlag gälla, göra det omöjligt för fiskarena att bli delaktiga av denna hjälp. Man måste, för att de i den utsträckning, som annars kanske skulle ha varit behövlig skola kunna komma i åtnjutande av den statliga arbetslöshetshjälpen, ändra direktiven för denna. När vi i 1933 års fiskeriutredning sysselsatte oss med detta spörsmål, funno vi, att det ur

Ang. understöd åt vissa fiskare m. m. (Forts.)

olika synpunkter var bättre att föreslå en direkt stödaktion än att föreslå en ändring i de statliga hjälpdirektiven.

Härtill kommer också, att svårigheterna, när det gäller att stödja fiskerinäringen äro betydligt större, än då det gäller att stödja jordbruket, detta närmast på grund av handelspolitiska skäl. Jordbruksstödet skulle aldrig kunnat få den effekt, som det fått, om man icke kunnat vidtaga vissa importhämmande åtgärder, åtgärder, till vilka man i nuvarande handelspolitiska läge icke gärna kan få någon motsvarighet på fiskerinäringens område. På grund härav kan man kanske i viss mån säga, att fiskerinäringen icke kunnat erhålla det stöd gentemot konkurrensen ifrån utlandet, som den kunnat göra anspråk på och som det kunnat föreligga visst skäl till att ge. Denna näring har icke kunnat få detta stöd just med hänsyn till handelspolitiska förhållanden, som för Sveriges del skulle kunna medföra ogynnsamma verkningar i vissa hänseenden.

Då man sålunda icke kunnat genom importhämmande åtgärder ge fisket det stöd gentemot den utländska konkurrensen, som det skulle behövt, anser jag det för min del icke så särskilt anmärkningsvärt, att staten här ger ett direkt understöd, på sätt som nu föreslås.

Herr Carleson berörde i sitt anförande även det förslag, som kommer att behandlas efter det nu föreliggande utskottsutlåtandet, nämligen förslaget angående vissa åtgärder till strömmingshandelns ordnande, men jag skall för min del icke taga upp den frågan till behandling i detta sammanhang.

Jag skall emellertid be att få säga några ord i anledning av det anförande, som hölls av herr Flyg. Herr Flyg erkände ju upprepade gånger, att det här föreliggande förslaget har vissa fördelar, och att det är ett steg i rätt riktning. Men herr Flyg gjorde också gällande, att detta förslag icke löser fiskarenas och fiskets svårigheter. Ja, däruti ger jag herr Flyg rätt, ty vad som här föreslås är icke något universalmedel. Men det är dock ett av de sätt, som statsmakterna kan använda sig av för att ge ett visst stöd åt fisket och dess utövare. Men när herr Flyg särskilt talade om den del av hans och hans medmotionärers motion, däri man berört de fiskevårdande uppgifterna och åtgärderna, och därvid framhöll, att det i detta avseende icke förelåg något som helst yttrande i vare sig den kungl. propositionen eller i jordbruksutskottets utlåtande, och att man således icke tagit något steg till det bättre på det området, så är detta riktigt. Men jag vill icke, herr talman, i detta sammanhang underlåta påpeka, att det för närvarande icke tycks vara det väsentliga för fisket och dess utövare att åtgärder i fiskevårdande riktning vidtagas, utan att det för närvarande viktigaste är, att avsättningsmöjligheterna ökas, så att fiskarena därigenom få betalt för den fisk som de ilandföra.

Det har på sista tiden och även tidigare i ganska stor utsträckning förekommit fall — herr Flyg anförde ett exempel i detta avseende, som var mycket talande — då fiskarena fått åtnöja sig med mycket låga priser, om de överhuvud taget kunnat sälja sin fisk. Det har också upprepade gånger, senast nu under våren och försommaren hänt, att fiskare på många platser längs kusten icke kunnat sälja den ilandförda fisken till något pris alls utan helt enkelt fått kasta den tillbaka i havet. Det pågår för närvarande på en viss plats på norrlandskusten arbete för att där sätta upp en fiskmjölsfabrik, för att man skall kunna använda ett överskott, som man beräknar få ett mycket lågt pris för, men som fiskarena i varje fall hellre vilja avyttra där till lågt pris än kasta tillbaka i havet. Det är således icke åtgärder för en ökad fiskproduktion, som äro de väsentliga för fiskarena för närvarande, utan det är åtgärder för främjande av avsättningen och en bättre prissättning.

När jag talar om de fiskevårdande uppgifterna, vill jag dock härvidlag göra

Ang. understöd åt vissa fiskare m. m. (Forts.)

en viss reservation för sådana fiskslag, som framför allt leva i sötvatten, och då i första hand laxen. Som vi ju alla veta föds den och lever de första åren i älvarna och strömmarna. I dessa vattendrag har nu på grund av olika åtgärder, icke minst på grund av industrialismens framsteg och utveckling, laxens existensmöjligheter minskats, till skada icke bara för dem, som fiska lax i strömmarna, utan framför allt för dem som fiska lax i havet, ty kan ingen lax kläckas och växa upp i älvarna och strömmarna, blir det ingen i havet heller. Samma förhållande gäller även andra fiskslag på andra orter, men det mest markanta fallet är den värdefulla laxen, varför jag också använt denna som exempel här. Jag tror mig dock kunna säga herr Flyg, att spörsmålet om de fiskevårdande uppgifterna på vissa begränsade områden åtminstone kommer att bli föremål för uppmärksamhet ifrån den alltjämt arbetande 1933 års fiskeriutredningens sida.

Herr talman, jag har med detta mitt anförande bara velat ange min ställning till denna fråga i anledning av den betänksamhet, som framförts från herr Carleson och som man helt naturligt kan förstå skall föreligga. Jag vill verkligen vädja till kammaren — och jag tror icke denna vädjan bör förklinga ohörd — att kammaren icke tar denna betänksamhet alltför hårt. Ute bland fiskarbefolkningen, som man ofta brukar kalla den fattiga fiskarbefolkningen, har man under sista året verkligen fått kämpa med mycket stora ekonomiska svårigheter, större ekonomiska svårigheter än de flesta folkklasser inom vårt land haft att kämpa med, och jag tror, att ett bifall till det förslag, som Kungl. Maj:t här framlagt, skulle utav fiskarbefolkningen hälsas med stor tillfredsställelse.

Med herrar Jeppsson förenade sig herrar *Hällgren* och *Hansson* i Hönö.

Herr **Carleson:** Herr talman! Endast några ord i anledning av några yttranden av herr Jeppsson.

För att undvika varje missförstånd vill jag emellertid till en början säga, att jag för min del anser, att de handlingar, som föreligga, d. v. s. de två propositioner, som behandlas, den ena nu och den andra i nästa ärende, till fullo visa, att fiskare äro i stort betryck. I den punkten äro vi nog alldeles eniga.

Herr Jeppsson sade, att jag nämnde, att trots jordbrukshjälpen och trots arbetslöshetshjälpen kommer man nu med ett nytt förslag. Det är ju möjligt, att mina ord föllo så, men jag tror mig samtidigt ha framhållit, att man säkerligen mångenstädes, där man nu går med på ganska stora utgifter på ena och andra hållet, har vissa betänkligheter för framtiden ur statsfinansiell synpunkt men att man trots detta var beredd att beträda en ny väg med nya utgifter i fråga om arbetslöshetshjälpen.

Jag fick ett direkt belägg på vad jag här nyss framhöll om faran av den väg man slagit in på, när herr Jeppsson emot mitt »trots», som han, rätt eller orätt, citerade, sade: Nej, det är tvärtom, det är en konsekvens av vad hittills beslutats. Var och en borde då se, att man är inne på vägar, som äro ganska farliga. Visserligen är det ju alldeles riktigt, att fiskarena äro i stort betryck, men man får väl ändå icke bortse ifrån, att det finns många andra näringsgrenar, som också äro i svårt betryck men som ännu icke kommit fram till statshjälp, på sätt som här ifrågasatts. Jag syftar på åtskilliga hantverksgrenar. Icke har det ännu kommit dithän, men det är väl möjligt, att vi även beträffande dem få emotse propositioner och riksdagsbeslut i samma riktning, som det beslut, man här är på väg att fatta.

Jag har icke kommit med något förslag om hur fiskarbefolkningen skall hjälpas, därför att jag för min del anser, att skall man här inträda hjälpande

Ang. understöd åt vissa fiskare m. m. (Forts.)

— vilket jag visst icke vill förneka kan vara av behovet påkallat — bör det ske genom att man bygger ut den arbetslöshetshjälp, som vi redan ha gått in för i stor utsträckning. Undantagen ifrån de vägar, som vi hittills följt, leda just bort mot en oviss framtid. För mig är den i ett avseende ganska viss: stora ekonomiska svårigheter för kommande generation.

Chefen för jordbruksdepartementet, herr statsrådet **Sköld:** Herr talman! Herr Carlesons sista anförande ger mig anledning yttra några få ord.

Det mest svåra förhållande, kan man säga, som någon grupp fiskare varit utsatt för de sista åren, hände ju förlidet år i fråga om de s. k. skarpsillsfiskarena. De bruka andra tider av året syssla med ett annat fiske, som ger någon liten inkomst, men sitt huvudsakliga levebröd få de av skarpsillsfisket. Nu hade praktiskt taget allt annat fiske givit dåligt resultat. Denna grupp fiskare hade icke fått någon vidare inkomst. Så gingo de ut för att idka skarpsillsfiske, men det fanns icke någon skarpsill i sjön. Följden blev att ett hundratal familjer formligen fingo svälta, och då måste regeringen ingripa genom att ur nödhjälpsfonden i två särskilda omgångar anslå sammanlagt 35,000 kronor. Det kan icke hjälpas. I sådana fall måste någonting göras. Det tror jag herr Carleson också är med om.

Nu säger herr Carleson, att man för sådana fall borde utbygga arbetslöshetshjälpen, men, ifall man icke skall våldföra sig på gällande principer för arbetslöshetshjälpen, så bleve ju följden, att dessa fiskare finge lägga upp och gå på land som arbetslösa, för att man skulle kunna få dem in under gällande regler om arbetslöshetshjälp. Det är väl bättre, att dessa människor fortsätta att försöka sin lycka och ha sina båtar i sjön för att se, om det finns möjlighet för dem att försörja sig, så att de endast i nödfall anlita statens hjälp.

Jag tror därför, att det är lämpligare att beträffande vår fiskarbefolkning gå den väg, som här förutsättes, än att försöka inrangera fiskarena i det gällande arbetslöshetshjälpssystemet.

Herr **Flyg:** Herr talman! Jag ber att med anledning av herr Jeppssons anförande bara få säga, att vad vi i vår motion syftat till, är ej i första hand ökad fiskproduktion utan fastmer att organisera fiskproduktionen och fiskdistributionen. Herr Jeppsson gav, då han replikerade mig, utöver tidigare anförda exempel en rad exempel på vad det är, som på detta område brister. Jag anser, att hans anförande skulle kunna tjäna som argumentation för de önskemål, som vi framställt. Jag tror icke, herr talman, på någon idealisk och felfri planmässighet på detta område, lika litet som på något annat område, men jag är övertygad om att man skulle kunna bringa hjälp genom att organisera. Man skulle kunna — vad herr Jeppsson också talade om — öka fiskproduktionen och även få avsättning för denna ökade fiskproduktion och därigenom få arbete åt en hel del folk, som nu saknar arbete.

Herr **Jeppsson:** Herr talman! I anledning av herr Flygs sista yttrande vill jag yttra några ord.

Yrkandena i hans och hans partivänners motion finnas ju återgivna i jordbruksutskottets utlåtande. Det första yrkandet går ut på ett rationellt utnyttjande av landets fiskevatten samt fiskbeståndets utökande och höjande kvalitativt. Jag kan icke gärna uppfatta detta på annat sätt än att man också avsett ett utökat fiske. Vad sedan gäller avsättningsförhållandena är jag fullt ense med herr Flyg om att det brister åtskilligt i det hänseendet, men jordbruksutskottets utlåtande nr 91 innehåller också ett av utskottet tillstyrkt förslag, som

Ang. understöd åt vissa fiskare m. m. (Forts.)

jag tror är åtminstone ett försök i den riktningen att bättra på avsättningsmöjligheterna.

Herr talman! Jag begärde ordet även denna gång närmast i anledning av herr Carlesons anförande. Sedan jag begärde ordet, har herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet anfört en hel del utav de synpunkter, som jag annars skulle fört fram.

Jag yttrade i mitt förra anförande, att de åtgärder, som här föreslås, stå i konsekvens med de åtgärder, som tidigare föreslagits till stöd för jordbruket och även på andra områden. Jag vidbliver detta. Jag tycker, att en befolkningsgrupp sådan som denna bör, då förhållandena det påkalla — och det göra de i detta fall — ges ett efter mitt sätt att se ofrånkomligt stöd från statens sida.

Herr Carleson säger, att man i stället för att gå in för hjälpåtgärder sådana som de, som här föreslagits, borde bygga ut den statliga arbetslöshetshjälpen. Jag har ju tidigare i mitt första anförande nämnt, att vi hade även den saken uppe i fiskeriutredningen, men att vi funno den vägen svårframkomlig och måhända även från andra synpunkter olämplig.

Svårframkomlig är den ju framför allt därför, att man i regel icke kan säga, att fiskarena äro arbetslösa, utom i de norra delarna av landet, där havet vissa tider av året är tillfruset. Annars är ju fiskaren i regel icke arbetslös. Men, herr talman, han är ofta inkomstlös. Det hjälper inte, om han har aldrig så mycket arbete med sitt fiske, om han inte kan få någon inkomst på detta sitt hårda, strävsamma och ofta nog farofyllda arbete.

Efter härmed slutad överläggning blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

§ 11.

Föredrogos vart för sig jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 91, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa åtgärder för främjande av fiskarenas avsättning av färsk strömming; samt

nr 92, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående åtgärder till lindrande av foderbristen i Norrbottens och Västerbottens län.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

§ 12.

Ang. åtgärder mot uteblivet eller försenat erläggande av lagfartsstämpel.

Vid härpå skedd föredragning av bevillningsutskottets betänkande, nr 52, i anledning av väckta motioner om åtgärder mot uteblivet eller försenat erläggande av lagfartsstämpel begärdes ordet av

Herr **Lövgren**, som yttrade: Herr talman! När dessa motioner väcktes i början av riksdagen, så voro vi ju medvetna om att man icke kunde komma till ett positivt resultat vid innevarande års riksdag utan att man på sin höjd kunde få till stånd en skrivelse till Kungl. Maj:t med begäran om utredning utav detta ganska besvärliga ärende. Nu har utskottet avstyrkt motionerna, men motiveringen är ju så pass välvillig, att man från motionärernas sida ändå kan känna sig relativt nöjd. Jag har ändock begärt ordet för att understryka, att det här är fråga om ett område, där staten uppenbarligen blir berövad en hel del inkomster. Hur mycket det rör sig om, är ganska svårt att avgöra, men sannolikt rör det sig om någon miljon årligen, som går förlorad genom manipulationer på detta område. Utav en person, som är ini-

Ang. åtgärder mot uteblivet eller försenat erläggande av lagfartsstämpel. (Forts.)

tierad i dessa saker, har jag fått en promemoria, som ganska utförligt redogör för olika sätt, som man använder för att slingra sig ifrån betalning av lagfartsstämpeln. Jag skall icke citera annat än ett par brottstycken ur den, men de äro så mycket mera talande och understryka behovet av en verklig utredning av experter utav den här saken.

Det finns någonting, som man kallar för magasinerade lagfarter. Det är, att en fastighet ofta byter ägare utan att vara lagfaren, och när köp sker, avräknas å köpeskillingen i likvidationsräkningen alla föregående oguldna lagfarter, d. v. s. köparen får tillgodoräkna sig dessa belopp såsom kontant utlagda pengar, men i verkligheten har köparen icke lagt ut ett öre ens härför, och fall finnas, då staten förlorat c:a 100,000 kr. i taget. Ett mindre nogräknat ombud sändes antingen av säljaren eller köparen till alla föregående ägarna med anmodan att underteckna en handling, som utvisar, att mellanliggande köpen gått tillbaka, därvid ombudet har i uppdrag att ersätta för besväret. Lyckas nu ombudet att få in alla oguldna lagfarter på detta sätt, så säljer härigenom förste säljaren direkt till siste köparen, varvid saken är klar, alla de magasinerade lagfarterna 100,000 kr. gå direkt i siste köparens ficka, och staten går förlustig sin rättmätiga stämpelinkomst. Munnen är förseglad på parter och förmedlare, speciellt mäklaren, ty vid minsta knyst om orättvisa gentemot staten, får sådant ombud icke något uppdrag vidare. Han är då stängd, och som det heter spekulanter emellan, den personen är besvärlig, onödigt formalistisk o. s. v. Misslyckas exempelvis ett ombud under sin rundgång till alla de föregående ägarna genom att någon f. d. ägare vägrar skriva på om återgång, säljer siste köparen helt enkelt denna sin ägande fastighet exekutivt, genom att utlämna en inteckning till sin jurist eller annat ombud, varigenom ägaren faktiskt lagsöker sig själv, huset går exekutivt, inropas av ägarens ombud för ägarens räkning, saken är klar ånyo, de magasinerade lagfarterna stoppar ägaren i sin ficka, under det att staten förlorar allt. Vid en sådan exekutiv auktion uppdagas alla de oguldna lagfarterna, men vad är att göra. Intet. Exekutiva auktionen har sin gång, och ägaren får ett *rent* köpebrev till sig utfärdat av svensk myndighet.

Sedan förekommer det en hel massa smussel under den ekonomiska föreningens form, och det har ju faktiskt gått dithän, att en mycket betydande del av fastighetsaffärerna göras på det sättet, att andelar i en ekonomisk förening överföras från den ene till den andre, varigenom fastighetsaffärerna undgå att bli stämpelbelagda.

Jag skall icke uppehålla kammarens tid med några vidare citat, men av det lilla, som jag har kunnat utröna rörande denna sak under vinterns lopp, har jag kommit till det resultat, att här är anledning för finansdepartementet att låta experter på området grundligt utreda saken och framlägga förslag till nästkommande riksdag i detta ärende. Det togs ett initiativ under Thorssons finansministertid. Jag tror det var år 1920, men på grund av att han litet grand senare vid regeringsskiftet avgick från finansministerposten, så kom det här spörsmålet i skymundan, och så har det gått nu fjorton, femton år, utan att någonting blivit åtgjort åt saken. Ett faktum är emellertid, enligt en uppgift, som jag fick för några dagar sedan, att enbart i Stockholm ha myndigheterna anledning att varje höst utsända påminnelser om sökande av lagfart för fastigheter, vilkas värde sammanlagt uppgår till icke mindre än 100 miljoner kronor eller mera. När stämpeln utgår med 1 % för enskilda och 2 % för bolag, kan kammarens ledamöter göra sig en föreställning om hur mycket som staten förlorar dels genom helt undansnillade stämplar och dels genom för sent erlagda stämplar.

Ang. åtgärder mot uteblivet eller försenat erläggande av lagfartsstämpel.
(Forts.)

Jag har endast velat erinra om detta till kammarens protokoll, och jag hoppas, att vi till nästa riksdag få ett förslag i denna fråga.

Häruti instämde herrar *Osberg* och *Nilsson* i Antnäs.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 13.

Slutligen föredrogs bevillningsutskottets betänkande, nr 53, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i vissa delar av kommunalskattelagen den 28 september 1928, m. m.; och biföll kammaren utskottets däri gjorda hemställan.

§ 14.

Herr *Lindman* avlämnade en av honom *m. fl.* undertecknad motion om avslag å Kungl. Maj:ts proposition, nr 277, angående stöd åt Hellefors Bruks Aktiebolag.

Denna motion, som erhöll ordningsnumret 651, bordlades.

§ 15.

Anmäldes och godkändes följande förslag till riksdagens skrivelser till Konungen, nämligen:

från konstitutionsutskottet, nr 292, i anledning av väckta motioner angående valbarhetsvillkor för beklädande av poster i kommunala nämnder och styrelser;

från statsutskottet:

nr 283, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under fjärde huvudtiteln gjorda framställning angående anslaget till det frivilliga skytteväsendets befrämjande;

nr 284, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst m. fl. under budgetåret 1934/1935 jämte i ämnet väckta motioner;

nr 285, i anledning av vissa av Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående provisoriskt dyrortstillägg m. m. åt vissa befattningshavare i statens tjänst;

nr 293, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition angående understöd åt vissa lärarinnor, som på grund av folkskoleväsendets omorganisation förlorat sin anställning, m. m., dels ock Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under åttonde huvudtiteln, punkten 137, gjorda framställning angående ersättning åt vissa lärarinnor vid statsunderstödda enskilda läroanstalter; och

nr 300, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under andra och femte huvudtitlarna gjorda framställningar angående anslag till fångvården och statens uppfostringsanstalt å Bona samt till statens tvångsarbetsanstalter, statens alkoholistanstalt å Venngarn, statens sinnessjukhus och statens uppfostringsanstalt för sinnesslöa gossar och flickor, jämte i dessa ämnen väckta motioner;

från andra lagutskottet:

nr 294, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition nr 38 med förslag till förordning om erkända arbetslöshetskassor m. m., dels ock i ämnet väckta motioner;

nr 295, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 39 med förslag till lag angående ändrad lydelse av 1 § lagen den 8 april 1927 (nr 77) om försäkringsavtal;

nr 296, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition nr 40 med förslag till lag om offentlig arbetsförmedling, dels ock i ämnet väckta motioner; och

nr 297, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till sjöarbetstidslag, dels ock i ämnet väckta motioner; samt

från jordbruksutskottet, nr 290, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående åtgärder till lindrande av foderbristen i Norrbottens och Västerbottens län.

§ 16.

Till bordläggning anmäldes bevillningsutskottets betänkanden:

nr 59, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 237 med förslag till visst tillägg till gällande tulltaxa jämte väckta motioner om tull å ammoniumsulfat;

nr 60, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om fortsatt giltighet av förordningen den 17 juni 1932 angående rätt för Konungen att åsätta särskild tullavgift; och

nr 61, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående sättet för anordnande i visst fall av importreglering.

§ 17.

Justerades protokollsutdrag.

§ 18.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades herr *Gustafsson* i Lekåsa under 2 dagar fr. o. m. den 4 juni.

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 5.1 e. m.

In fidem

Per Cronvall.

Stockholm 1934. Kungl. Boktryckeriet, P. A. Norstedt & Söner.

341629